Przesyłka opłacona ryczałtem

Nr. 7 (14) Vilnius, šeštadienis, 1929 m. vasario mėn. 16 d. II metai.

VILNIAUS RYTOJUS

Savaitinis politikos, visuomenės ir literatūros iliustruotas laikraštis.

Išeina šeštadieniais.

REDAKCIJA ir ADMINISTRACIJA: Šv. Jono g-vė Nr. 8—1. Redakcija priima nuo 10 iki 12 val. Administracija priima 9— 2 val. po pietų.

REDAKCIJA straipsnius ir korespondencijas taiso ir trumpina savo nuožiūra. Nespausdintas korespondencijas ir smulkesnius straipsnius naikina. Rankraščių savo lėšomis negrąžina.

PRENUMERATA: Metams—4 auks., pusei metų—2 aks., 3 mėn.—1 auksinas. Atskiro numerio kaina 10 skat. **Užsienyje metams 1 doleris.** Užsisakyti galima nemažiau kaip 3 mėnesiams.

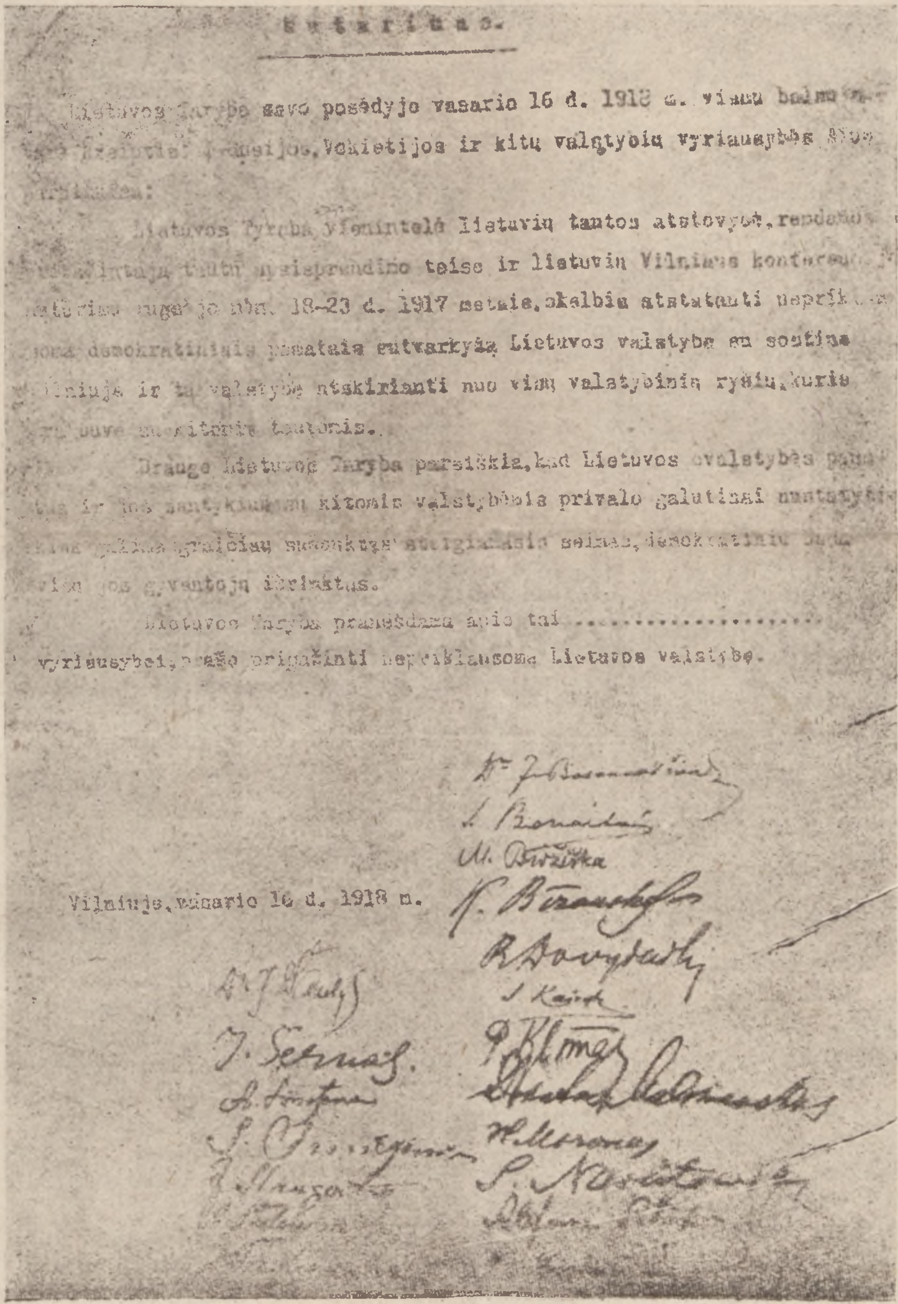
Vasario 16 diena.

Šiandieną suėjo vienuolika metų, kai visa lietuvių tauta d ro Basanavičiaus lūpomis paskelbė savo nepriklausomybę.

Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimas, kurį padarė Lietuvių Tautos Taryba 1918 m. vasario m. 16 d. Vilniuje, tuomet atrodė per rizikingas net daugkam lietuvių, o mūsų tariamieji broliai vieni iš to dalyko juokėsi, kiti griežė dantį. Bet tai negalėjo sulaikyti Lietuvių Tautos atstovybės — Tarybos nuo to žingsnio — *kuris buvo galutinai ir pilnai pribrendęs.* Tiesa, Lietuvos Nepriklausomybė buvo paskelbta nepaprastai sunkiose sąlygose. Juk atsimename, kad tuomet Lietuvą faktinai valdė kariška vokiečių okupacija, kuri kiekvieną laisvą žingsnį ir darbą tramdė baisiausiu žiaurumu. Tuomet Lietuva dar neturėjo nei savo armijos, kuri būtų galėjusi jos laisvę ginti, neturėjo taip pat ir organizuoto valdymo aparato. Bet tauta buvo pasiryžusi siekt Nepriklausomybės ir tik laukė progos stvertis ginklo ir ginti laisvę.

Ir kaip pavojingas pasirodė Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimas vokiečiams, rodo ir tas faktas, kad įdėjus tuometiniame „Lietuvos Aide" paskelbimo aktą, laikraštis cenzūros buvo sukonfiskuotas, nors po kelių mėnesių, ta pati okupacinė vokiečių valdžia priversta buvo pripažinti ir sutikti su Tarybos paskelbtuoju Lietuvos Nepriklausomybės aktu. Tas rodo viena, kad ir okupacinė vokiečių valdžia, pamačiusi nepaprastą lietuvių tautos ruošimąsi prie Nepriklausomybės, turėjo ją pripažinti. Ir čia, be abejo, kategoriškai prieina atmesti visus melagingus kai kurių asmenų prasimanymus, būk vokiečiai patys sutvėrę Lietuvą del... Lenkijos skaldymo. Toks tvirtinimas yra iš vienos pusės klastingas anų laikų nušvietimas, iš antros pusės — didelis lietuvių tautos įžeidimas. *Lietuvai laisvę iškovojo patys lietuviai.*

Bet paskelbti Lietuvą nepriklausoma valstybe buvo dar maža. Reikėjo įtempti visas ilgus amžius pavergtos tautos jėgas tai Nepriklausomybei kaip nors įgyvendinti. O jėgų iš lietuvių buvo reikalaujama dvigubai daugiau, negu ji jų turėjo. Lietuva buvo apsupta iš visų pusių: iš pietų — lenkai, iš rytų — raudonosios Maskvos gaujos, vakaruose vokiečių armijos likučiai,—pusiau kriminalinės bandos, pačiame viduje taip pat nemažai išgamų ir išdavikų. Matome, kiek reikėjo šalto kraujo, kiek lietuviško pasiryžimo, ištvermės. Ir visus tuos puolimus galėjo išlaikyti tik lietuvių tautos sūnūs. Tuomet reikėjo veikti obalsiu: „dabar arba niekados". Reikėjo kiekviena minutė išnaudoti, nes ji galėjo nulemti visos tautos laisvę ar vergiją. Bet iš kur tų jėgų ėmėsi? Atsakome trumpai — iš tautos. Lietuviai įtempė savo jėgas, stojo į kovą ir laimėjo. Tais kritiškiausiais laikais stojosi tikras stebūklas — Lietuva iš

Nutarimas.

Lietuvos Taryba savo posėdyje vasario 16 d. 1918 m. vienu balsu nutarė kreiptis į Rusijos, Vokietijos ir kitų valstybių vyriausybes šiuo pareiškimu:

Lietuvos Taryba, vienintelė lietuvių tautos atstovybė, remdamos pripažintąja tautų apsisprendimo teise ir lietuvių Vilniaus konferencijos nutarimu rugsėjo mėn. 18–23 d. 1917 metais, skelbia atstatanti nepriklausomą, demokratiniais pamatais sutvarkytą Lietuvos valstybę su sostine Vilniuje ir tą valstybę atskirianti nuo visų valstybinių ryšių, kurie yra buvę su kitomis tautomis.

Drauge Lietuvos Taryba pareiškia, kad Lietuvos valstybės pamatus ir jos santykius su kitomis valstybėmis privalo galutinai nustatyti kiek galima greičiau sušauktas steigiamasis seimas, demokratiniu būdu visų jos gyventojų išrinktas.

Lietuvos Taryba pranešdama apie tai .... vyriausybei, prašo pripažinti nepriklausomą Lietuvos valstybę.

Vilniuje, vasario 16 d. 1918 m.

Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo aktas, kurį pasirašė visi Lietuvos Tarybos nariai 1918 metais vasario mėn. 16 dieną Vilniuje.

nieko stebėtinu sumanumu apsidirbo su visais priešais ir pradėjo laisvai gyventi, pati save tvarkyti.

Jau iš to aiškiai matome, kad 1918 metų vasario mėn. 16 d. dienos Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimas buvo tai pačios tautos balsas, pareiškimas visam pasauliui apie savo iš numirusių atsikėlimą. Deja, ne visi tą balsą išgirdo: daug tikrųjų jos sūnų pasiliko kurčiais jos šauksmui, jos prašymui. Vieni tų sūnų išsigimėlių stojo netgi atviron kovon su savo motyna-Lietuva, kiti paliko nuošaly abejingai žiūrėdami į jos kovą už savo teises, už savo būvį, tarytum tos žūtbūtinės kovos būtų vedamos kaž kur toli, Afrikoj ar Australijoj. Pirmieji — aiškūs išsigimėliai, klaidžioją po svetimus miškus, garbiną svetimus dievus, antrieji — ten tėvynė, kur šilta vietelė. Skaudu yra minėti tai, bet švenčiant tautos šventę, tylomis pro juos negalima praeiti.

Tik laimei, tų išsigimėlių ir atšalėlių, palyginus su ištikimaisiais Lietuvos sūnumis, yra neperdaugiausia. Visi kiti Lietuvos vaikai ir toliau pasilieka ištikimi savo tautai, pasilieka myli ją visa širdimi, visa siela. Taigi tų Lietuvos vaikų pastangomis ir yra įkurta tai, apie ką nė sapne nesapnavo mūsų protėviai, kurie vilkdami sunkų vergijos jungą, manė amžinai pasilikti vergais, apie ką tik mūsų pranašai ir dainiai svajojo ir skelbė — tai 1918 m, vasario mėn. 16 dieną išsipildė.

Štai kodel ta diena brangi yra kiekvienam lietuviui, nežiūrint ar jis bemokslis ar mokytas, ar jis priklauso tai partijai ar kitai, bet jelgu tik jo gyslose teka sveikas lietuviškas kraujas, jeigu jo lūpose skamba lietuviškoji kalba, o širdyje liepsnoja tėvynės Lietuvos meilė — jis tą dieną švęs, kaip pridera. Tą dieną paves jis apmąstymui apie tėvynės ir tautos reikalus, tą dieną metęs visus darbus ir atsiminęs tautos likimą, dvasioje bus linksmas ir kupinas vilties.

Tiesa, kitaip švenčiame šią brangią mums dieną mes, Vilniaus krašto lietuviai. Mes neturime galimybės ruošti iškilmingų eisenų, akademijų, laisvų paskaitų. Mums lieka tik džiaugtis ir linksmintis, kad nors mūsų brolių didesnė dalis naudojasi laisve. Jų džiaugsmas — ir mūsų džiaugsmas. Ir jeigu mes tą dieną kukliai švęsdami, mokėsime pamiršti visus kasdieninius mažmožius ir pradėti darbą sutartiną, bendrą, — tuomet galėsime būti tikri, kad ateitis mūsų. Ta ateitimi turime tikėti, o tikėjimas viską nugali.

Taigi daugiau bendro ir sutartino darbo, daugiau pasitikėjimo savimi, savo jėgomis, daugiau tikėjimo gražia savo ateitimi, o mūsų didvyrių darbai tėvynei Lietuvai, tėšviečia ir Vilniaus krašto lietuviams!

Mirūnas.

Apsivylė.

Vilniaus lenkų spauda, kaip lygiai ir Varšuvos dienraščiai, dažnai mėgsta su pasigerėjimu dėti savo skiltyse Lietuvos opozicijos laikraščių straipsnių ištraukas, o dažnai persispausdina juos ir ištisai. Žinoma, tai darydami lenkų laikraščiai su pasitenkinimu prideda savo paaiškinimus džiaugdamiesi, kad girdi, opozicija prieš prof. Voldemarą stiprėjanti. Tokio tono buvo laukta iš Lietuvos opozicijos laikraščių ir pasirašius Maskvoje žinomą Litvinovo protokolą. Bet skaudžiai apsivylė. Štai ką rašo „Lietuvos Žinios", kurių ištrauką įsidėjo „Słowo" Nr. 37. „Lietuvos Žinios", palyginusios Želigowskio akciją su Bermonto akcija, rašo:

„Latvija tur būt niekuomet nedovanotų Lietuvai, jeigu Lietuva paremtų Bermontą. Dabar ji paremdama Lenkiją teikia mums skausmą ir stumia mus nuo jos. Mums rodosi, kad Lietuva viską padarė, kad jos santykiai su Latvija nebūtų nutraukti. Deja, Latvija ir Estija visą laiką dirbo tam, kad santykius sugadinti. „Ir po viso to, kas atsitiko, — lieka mums tiktai pakartoti žinomas rusų priežodis: „Nasilno mił niebudieś" ir eiti savo keliu. Ką duos Latvijai ir Estijai tapus joms Lenkijos vasalais — parodys ateitis".

Taigi patartumėm lenkų spaudai nekišti savo trigrašio į Lietuvos vidujinius reikalus, nes, kaip matome, tenka ir dar tur būt kartą ne teks jai skaudžiai tuo dalyku apsivilti.

Politinė apžvalga.

Rusijos sostinėje Maskvoje vasario m. 9 dieną galų gale pasirašyta Litvinovo protokolas. Pasirašė jį penkios valstybės: Rusija, Lenkija, Rumunija, Estija ir Latvija. Latvių vyriausybė buvo pasiūliusi pasirašymą atidėti sausio mėn.13 d., kad Latvija galėtų pasirašyti drauge su Lenkija, Rumunija ir Estija. Rusų komisaras Litvinovas nesutiko. Tada Rygos seimo užsienių komisija, paaiškėjus, kad Lietuva ir Suomija nesutinka tuojau pasirašyti, nutarė tuojau pasirašyti po Litvinovo protokolu. Jau rusų, lenkų, rumunų ir estų atstovai sėdėję prie stalo, kur rengėsi pasirašyti protokolą, kai netikėtai latvių atstovas Ozolis gavęs paliepimą iš Rygos pasirašyti. Protokolą pasirašant vienoje pusėje stalo sėdėję lenkų ir rumunų atstovai, kitoje Litvinovas su latvių ir estų atstovais. Dar kartą pasirodė aiškiai, kad politikoje prieš Rusiją eina išvien Lenkija, Rumunija, Latvija ir Estija. Kam rusams buvo reikalingas toks protokolas, ligš ol yra neaišku. Bet yra aišku, kad kaip Mejeravičius, taip ir Balodis latvių politikos ratą suka su lenkų ratu. Kuo aiškinti Lietuvos pasiūlymą latviams pasirašyti Litvinovo-Kelogo protokolą, yra neaišku. Lenkams pasisekė latvius su estais savo politikos ratan įsukti. Kaip sutiko šį Maskvos politikos ir taikingumo aktą ukrainiečiai ir baltgudžiai, tuotarp nesigirdi. Viena aišku, kad Baltgudijos ir Ukrainos padalinimas šiuo aktu patvirtinamas ir iš Maskvos baltgudžiams ir ukrainiečiams nėra ko laukti.

ANTANAS SMETONA.
Pirmasai ir dabartinis Nepriklausomosios Lietuvos prezidentas.

*

Amerikos Jungtinių Valstybių neseniai išrinktasai prezidentas Huveris vieši Florydoje. Būdamas toli nuo Vašingtono jis čia planuoja artimosios ateities politiką, kai tik pradės valdyti. Jau Amerikos laikraščiai pilni yra žinių apie naujus ministerius. Amerikos atstovas Meksikoje Morrov'as būsiąs kancleriu. Tarp kitų kandidatų f ministerius įdomesnis mums yra teisingumo ministeris Donovanas. Jis esąs katalikas ir jo paskyrimas turės ąs reikšmės, kad Huveris esąs nepriešingas katalikams. Huverio asmeninis sekretorius yra lietuvis Kežys.

Net Amerikai perbrangu yra laikyti didelį laivai aeroplanams nusileisti. Budžeto komisijoje Frenčas reikalavo išimti iš laivyno laivus „Lexingtoną“ ir „Saratogą“. Esą iš jų maža naudos, o brangiai atseina.

Lenkų seime valdžios partija įnešė naujos konstitucijos projektą. Šį konstitucijos projektą parašė du vilniečiu — Jonas Pilsudskis ir Vaclovas Makowskis Konstitucijoje norima padidinti prezidento valdžia. Patį prezidentą rinks ne seimas su senatu, bet du kandidatu duos balsuoti: vieną seimas su senatu, kitą buvusis prezidentas. Prezidentas bus renkamas 7 metams visuotinu balsavimu. Prezidentą pavaduos ne seimo pirmininkas, bet ministerių pirmininkas. Rinkimuose galės dalyvauti 24 metų piliečiai. Į seimą galės patekti tik 30 metų piliečiai. Prezidento rinkimuose dalyvaus kariškiai lygiai su kitais. Seimo atstovų neliečiamybė mažinama. Užtikrinama prezidentui leisti įstatymus dekretais. Atrodo, kad šis projektas seime daugumos nesurinks.

*

Ispanijos revoliucija, anot Ispanijos diktatoriaus Primo de Rivera, esanti užsienio laikraščiuose išpūsta. Pasinaudojęs vienas polikas artilerijos karininkų dalies nepasitenkinimu, kad jiems buvo su kitais karininkais sulyginta alga. Valencijoje vadinamosios revoliucijos metu buvo futbolo rungtynės, kurių žiūrėjo 30 tūkstančių žmonių, visai nepastebėjusių, kad tame mieste tuo metu įvyko revoliucija. Visoje Ispanijoje šimtai tūkstančių balsų protestavo prieš sukilėlius ir reikalavo smarkiai juos nubausti.

*

Italijoje. Labai gyvai kalbama apie vadinamąjį Romos klausimą. Jau popiežiaus sekretorius kardinolas Gasperi pareiškė kitų valstybių atstovams, kad del konkordato su Italijos valdžia susitarta. Popiežiui bus pripažinta politiškoji nepriklausomybė ir Italijos vyriausybė sumokės atlyginimą už popiežiaus žemių užėmimą senovėje. Kai bus pasirašytas konkordatas, reikia tikėtis, kad popiežius Pijus XI dažnai išeis iš Vatikano ir lankysis kituose kraštuose. Jau spaudoje rašoma, kad su Italijos karalium važiuosiąs Milanan naujos kunigų seminarijos atidaryti.

*

Genevoje, artėjant Tautų Lygos Tarybos posėdžiui, kuriame bus iškeltas tautinių mažumų klausimas, vis labiau laikraščiai yra susirūpinę tuo klausimu. Šveicarijos laikraščiai plačiai rašo apie lenkų daromus žygius Paryžiuje ir Londone. Mat, vokiečiai kaltinsią lenkus del jų politikos su tautinėmis mažumomis.

Lenkų atstovas Sokalis pranešęs Lygos sekretoriui p. Drummondui lenkų notos del tautinių mažumų turinį. Lenkai, anot vokiečių laikraščių, kaip kurmiai nori pasikasti po vokiečių palankiais tautinėms mažumoms sumanymais. „Vossische Zeitung“ rašo, kad, jeigu lenkai panorėtų tautinių mažumų apsaugojimą išplėsti ant didžiųjų valstybių, tai galėtų privesti prie taikos traktatų revizijos. Tautinių mažumų klausimą įtraukė Tautų Lygos Tarybos kovo mėn. sesijon Kanados atstovas Dandurandas ir Vokietijos — Stresemanas. Jau keli pasiskundimai iš Silezijos Genevoje gauta.

*

Rusijos komunistai susipešė savo tarpe. Trockis tremiamas iš Rusijos tai Turkijon, tai Vokietijon, tai Austrijon. Dabar ateina žinių, kad greičiausiai jis jau išvežtas į Konstantinopolį. Vienas vokiečių laikraštis įspėja pasaulį nepasiduoti naujai komunistų klastai. Anot to laikraščio visi Trockio ir Stalino nesupratimai esą gudriai sugalvoti. Juodu yra susitarę prigauti pasaulį. Mat, paskutiniais metais komunistams nesiseka varyti propaganda, nes trūksta stiprios ir sumanios rankos, kuri sugebėtų smarkiau pavaryti bolševikų darbą užsienyje. Tam darbui geriausia tiktų Trockis. Todel taip daug kalbama apie nesusipratimus tarp draugų, kad tik vieną jų priimtų užsienis, kur jis pavarytų komunistų darbą. Mums gi rodosi, kad tokie spėliojimai nepamatuoti. Rusijoje bręsta svarbūs atsitikimai, kurie netolimoje ateityje pasireikš. Jau dabar galima pastebėti, nors ir lėtas, slinkimas atgal, prie „kapitalistinės tvarkos“.

Karo laivynų varžytynės Anglija-Amerika.

Garsios kalbos apie pasaulinę taiką, gerą sugyvenimą vis dėlto negali nustelbti vis didesniu tempu varomojo ginklavimosi sausumoj ir jūrose. Šiuo atžvilgiu Kelogo paktas, nežiūrint kad jį ratifikavo Amerika, nieko nepagelbėjo. Tarp didžiausių galybių jūrose Anglijos ir Amerikos Jungtinių Valstybių — prasidėjo atviros varžytynės karo laivynų statyboj. Vasario pradžioj Amerikos senatas didele balsų dauguma priėmė naują laivyno statybos programą, einant kuria per trejus metus, t. y. lig 1932 m. sausio 1 d., turi būti pastatyta 15 naujų kreiserių. Tuo būdu Amerika siekia pasistatyti laivyną, kurs būtų stipresnis už bet kurios kitos valstybės jūrų pajėgas, net ir Anglijos. Amerikos spaudos nuomone, Amerika privalo didinti savo jūrų jėgas, nes pasaulis ne norįs nusiginkluoti. Naujų kreiserių statymas esąs įspėjimas Anglijai ir Japonijai. Jei nenorima primti amerikiečių siūlomos nusiginklavimo formulės, tad reikią tik ginkluotis!

Atsakydama į šį Amerikos žygį, Anglija nutarė atidėti numatytą šiais metais dviejų naujų kreiserių statybą neaprėžtam laikui. Tai laikoma Anglijos nusileidumu Amerikos atžvilgiu. Galimas daiktas, kad Amerikos grasinimai prives prie naujos didžiųjų valstybių konferencijos, kur bus susitarta dėl karo laivynų apribojimų.

Iš mano atsiminimų.

1918 m. sekminėse išvažiavau iš Rusijos vokiečių traukiniu Vilniun. Kelionė buvo nelengva, tai atvykau čia lygiai po savaitės. Anksti rytą Treybės šventėje pasirodžiau netikėtai Vilniuje. Atvykau naktį apie dvyliktą. Miestas buvo visai tuščias, bet tas pats Vilnius, kaip buvo. Džiaugiausi jį pamatęs. Tai buvo kelių metų mano svajonė — sugrįžti. Savo bute radau kitą gyventoją — draugą. Nusigando iš miego pabudęs jis netikėtai mane pamatęs. Supratau, kaip dar mūsų čia nelaukta. Buvo po dvyliktai Kas daryti? Po trumpo pasikalbėjimo atsiguliau savo bute svetys. Anksti rytą pabudau. Norėjau greičiau pamatyti, kaip gi tas Vilnius atrodo. Aplink savo name nemačiau didelių atmainų. Jau visai kas kita buvo mieste. Išėjau apsidairyti. Savo akim negalėjau tikėti — taip buvo Vilnius apiręs, tik krautuvės gražiai po Rusijos tuščių krautuvių atrodė. Visur buvo prekių ypač valgomųjų dalykų languose pilna. Nesimatė niekur eilių. Visur buvo matyt pirmoje vietoje vokiečių kalba parašai. Tik gatvių pavadinimai buvo ir lietuviškai. Miestas turėjo vokišką išvaizdą gal net daugiau, kaip seniau turėjo rusišką. Pasimatęs su senaisiais savo pažįstamais ir draugais, greit supratau, kad daug kas Vilniuje pakitėjo. Tiesa, lietuviai turėjo susidarę savo Valstybės Tarybą, bet mieste ir už miesto visa valdžia buvo vokiečių kietose rankose. Atrodė, kad vokiečiai tik politiškaisiais sumetimais pakęsdavo Lietuvos Valstybės Tarybą, je gu jiems patiems čia nepa isektų įsigalėti. Vietos lenkai trukdė Lietuvos pastangas visiškai atsiskirti nuo Varšuvos. Greit susekiau slapto laikraščiuko lizdą ir iš jo sužinojau, kur lenkai nori eiti. Kelių gerai pažįstamų ir draugų lietuvių kunigų stačiai tragingai padėtis rodė, kad dar lietuviams, ypač Vilniuje, labai toli iki nepriklausomybės. Po Rusijos paragautų laisvių čia buvo troškų, bet perdaug ėmė džiaugsmas, kad ištrukau iš bolševikų pragaro. Maniau tuo metu, kad jau su bolševikais neteks susitikti. Kaip gi buvo apsirikta! Dar du kartu teko būti jų valdžioje pačiame Vilniuje.

Prie vokiečių lietuviai inteligentai savo tarpe ypač Taryboje jautėsi gerai: sunki buvo dabartis, visiems švietė linksmesnis rytojus ir Lietuvos nepriklausomybė. Kunigai Vilniuje buvo suspausti savo vyresnybės, darbininkai ir miestelėnai vargo. Kaip sodiečiai gyveno, man neteko savo akim matyti. Buvau tik nuvykęs į Trakų apskritį. Ten visa atrodė taip, kad dar buvo galima gyventi. Daug rūpintasi švietimo reikalais. Atrodė, kad vokiečiai stumterėjo mūsų mokyklas pirmyn. Prisipirkau vokiečių ir lietuvių laikraščių ir paskendau juose norėdamas arčiau susipažinti su lietuvių ir lenkų santykiais ir bendrai pažinti, kas toje pusėje fronto darosi.

Greit sugriebė mane „išpanka“ — pokarinė liga, kuri iškamavo mane daugiau pusės metų. Prie 39 ir 40° karščio negalėjau sekti, kas darėsi aplink. Tik protarpiais sužinodavau, kad vokiečių armija revoliucijėja, Vilniui paskirtas lietuvis vyskupas gerai žinomas J. Matulevičius, kalbėta dar apie Urachą, bet tai visa savotiškai pergyvenau, o savo sunkios operacijos dieną susilaukiau Vilniuje bolševikų. Pabudęs iš chloroformo girdėjau, kaip prieš tai kur ten gatvėje mesta bomba, šaudosi Varnų gatvėje, kaip p. Biržiška su vienu kareiviu protestavo prieš lenkų sukilėlius. kaip Pilies bokšte vieton vokiškosios iškabinta Lietuvos vėliava. Tai mačiau iš tolo, bet neilgai ji plevesavo. Atėjo bolševikai. Po keleto mėnesių grįžo svei kata, bet negrįžo tos gražios, pasakyčiau, svajonės, kurios Vilniuje galėjo įvykti ir neįvyko. Čia susigrūmė kelių tautų laimės ratai. Po bolševikų atėjo lenkai, po jų vėl bolševikai, po jų vėl buvo sugrįžę lietuviai. Smagu buvo lietuvių traukiniais važiuoti į Varėną ir Gardiną, arba į Kauną. Katedros aikštėje pažįstamas su pažįstamu susitikęs, draugiškai rodė aukštam kalne gražią trispalvę vėliavą ir linkėjo, kad jį kuoilgiausiai plevėsuotų. Buvo gražios saulėtos Vilniuje dienos...

Po bolševikų antpludimo stropiai pradėta miestas valyti ir tvarkyti. Lietuvos politikai ir visuomeninkai skubinosi į Vilnių, greičiau čia įsigyti sau patogesnius butus, steigta bankai, organizuota įstaigas.

Tik vienamat kaip perkūnas trenkė: Suvalkų sutartis ir eina...

Aplink Vilnių dundėjo armotų šūviai Lietuvos sūnūs vėl turėjo apleisti Vilnių. Ar ilgam? Aš šį kartą laimingesnis už kitus, kad Vilniuje, bet aš neturiu nepriklausomybės. Galiu tik pasidžiaugti ir save raminti, kad mano broliai ir sesutės, draugai ir draugės yra nepriklausomi ten Nepriklausomoje.

Jie 1918 metais pasiryžo būti nepriklausomi ir savo žodį ištesėjo...

Aš sugrįžęs Vilniun jojo daugiau nebenoriu apleisti. Mano dvasios ir čia niekas nepavergs. *P. V—tas.*

D-RĄ JONĄ BASANAVIČIŲ PRISIMINUS.

D-ro Jono Basanavičiaus vardas ir asmuo yra ankštai susijęs su 1918 metų vasario mėn. 16 d. Lietuvių Tautos Tarybos paskelbtuoju Lietuvos Nepriklausomybės aktu. Tame Tarybos posėdyje, kuriame buvo priimtas tasai aktas, pirmininkavo d-ras Basanavičius ir pirmas pasirašė Nepriklausomybės paskelbimą. Tie du faktai, be abejo, galėjo sutapti ir šiaip sau, ir rodosi, žiūrint į juos, netektų jiems duoti didesnės reikšmės. O tačiau giliau ir tiksliau panagrinėjus tą dalyką, aiškėja, kad Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimas d-ro Jono Basanavičiaus lūpomis buvo tai, lyg apvainikavimas jo idealų ir darbų, nudirbtų siekiant tautos laisvės.

Todel ir šiandieną, kai visos mūsų tautos, o ypač gyvenančių lietuvių Rytų Lietuvoje, susikaupia mintys prisiminus tą didelę dieną, tą, pavadinčiau, mūsų tautos resurekciją, — pravartu sustoti ir ties d-ro Jono Basanavičiaus netiek asmeniu, kiek jo vaidmeniu mūsų tautos atgimime, kuris yra labai didelis.

Kame apsireiškė d-ro Jono Basanavičiaus, kaipo tautos patriarcho ir tėvo vaidmuo? Atsakysiu trumpai—jo nudirbtuose lietuvių tautai darbuose. Ir kas moka tuos darbus vertinti be jokių iš kalno išsidirbtų, del tų ar kitų sumetimų, pastabų, tas neabejodamas sutinka, kad d-ras Basanavičius lietuvių tautai iš tiesų buvo netik tėvas, bet pranašas, nurodęs tautai jos klaidas ir kvietęs jas atitaisyti; *nurodęs ateities kelią, į tą kelią ją įstatęs ir liepęs juo eiti.* Be abejo, sunku ir stačiai negalima trumpame laikraščio straipsnyje nuvaizduoti ir atpasakoti jo darbų ir nuopelnų mūsų tautai, bet žvilgterėkime į juos nors paviršutinai, be jokių pastabų, ir prisižiūrėkime jų, visų pirma kaipo *lietuviai.*

D-ras Jonas Basanavičius, kurio šiandieną mimime dvejų metų mirties sukaktuves, pirmu žvilgsniu atrodo, kaip ir kiekvienas kitas žmogus, turįs gerų ir blogų ypatybių. Taip. Bet privatinės žmogaus geros ar blogos ypatybės, privatinis jo gyvenimas mums nesvarbu. Mes, jeigu norime, įvertinti kieno nors darbus, ir nuopelnus, privalome vertinti tiktai tų darbų našumą, nesigilindami ir nesirausdami privačiame kalbamojo asmens gyvenime. Tat ir šiuo žygiu, taip iškilmingą ir taip liūdną dieną pažiūrėkime į jo darbus virš minėtu būdu.

D-ro Jono Basanavičiaus asmenyje visų pirma buvo įkūnyta Lietuvos atgimimas, ką daugelis XIX amžiuje pavergtųjų tautų jau buvo pradėjusios realizuoti, nežiūrėdamos sunkiausių gyvenimo sąlygų. O kaip žinome, Napoleono karai, atsiradęs, gražiausias žmonijos laimėjimas,—demokratizmas, po jo pavergtųjų tautų ir darbo žmonių revoliucijos už šiokią tokią laisvę, paskatino nenupulti dvasioje visų pavergtųjų. Neturint galimybės iškovoti visiškos laisvės, imta ruoštis kultūriškai. Tai, žinoma, buvo vienintelis atsparos būdas prieš nutautinimą, kas yra lygu dvasinei vergijai. Bet kiek kitos tautos, kaip pav. Balkanų, čekai, lenkai ir kiti turėjo savo inteligentiją, turėjo plačiai išvystytą literatūrą, mokslus,—tai mūsų tauta tūnojo tamsybėje, nes juk žinome, kad ji buvo paleista nuo baudžiavos tik po 1863 m. Esant tokiam stoviui, rodėsi, kad imtis kelti iš miego tautą, kai aplinkui jau giedota jai amžiną atilsį, buvo kaž kas neapgalvota, lyg ir nesveika fantazija. Bet čia, kai tuo laiku, niekas ir negalvojo apie mūsų tautos, kaipo tautos pažadinimą, Basanavičiaus lūpomis prabilo dar nevisai sunykusi lietuvių tauta. Prabilo taip paprastu, taip kukliu, o kartu ir galingu balsu, kad net mūsų vadinamieji „broliai" ir tie pasitiko atgimstančią liet. tautą ironija ir panieka. Žinoma, netenka visai ir kalbėti apie tuos, kurių geležinėse rankose imanavo prislėgtas kraštas. Kalbėę čia apie „Aušrą", kurią įsteigęs, D-ras Basanavičius pradėjo naują Lietuvos laikotarpį, kartu duodamas, savo tautai aiškią programą, lyg sakydamas „atsiminkit kas buvot, žinokit kas esat. Buvot galinga tauta, esat parblokšta. Kelias į garbę į tautos atstatymą, pagrįstas tautos ir visa to, kas jos, meile ir pagarba".

Tai buvo Basanavičiaus programa. Gal ji ir netiksliai apibūdinta, bet man įsigilinus į Basanavičiaus gyvenimą ir darbus, aiškėja, kad jisai tą turėjo galvoje ikurdamas „Aušrą". Štai kame jo didybės pradžia. Ir ta didybė pasireiškė, kaip matome tame, kad jis kreipesi, apeliavo, šaukė prie atgimimo ne parapiją, ne apskritį, bet **tautą**. Tai buvo pirmas laikotarpis. Tiesa, jis kiek vėliau atsitraukė, nes gyveno toli nuo Lietuvos, bet jo iškeltas obalsis, jo net asmuo dažnai buvo ašis, apiekurią sukėsi didėdamas Lietuvos ratas.

Pagalios po 40 metų dvasinės vergijos, lietuvių žodis buvo paleistas iš kalėjimo ir visa tauta atsidūso laisviau. Čia vėl matome „Aušros" įkūrėją Vilniuje. Ir vėl pačioje suirutėje, pačiame

D-ro Jono Basanavičiaus paminklas,
pastatytas Rusų kapinėse iš brangaus švedų akmens.

Klišė padaryta iš projekto.

pavojingiausiame laike d-rui Basanavičiui ateina galvon mintis sušaukti Lietuvos Seimą Vilniun. Tai stačiai neįtikėtina. Dar vakar buvo lietuviui burna surakinta, dar vakar žandaras ieškojo lietuviškos knygos ir laikraščių, o šiandieną d-ro Basanavičiaus inicijatyva susivažiavo *Vilniun* apie 2000 lietuvių atstovų, kurie pareikalavo Lietuvai... kultūrinės ir politinės autonomijos. Tai irgi kažkas nesuprantamo, kaž kas per daug rizikingo, o tačiau buvo tai—*atgimstančios lietuvių tautos galybės balsas ir kartu protestas prieš vergiją, prieš neteisėtumą.* Tai antro laikotarpio pradžia, kurį pradėjo d-ras Basanavičius. Bet jis dabar jau neišvažiavo iš Lietuvos, nepaliko ir *Vilniaus.* Metėsi į kovos sukūrį, vesdamas lietuvius į ateitį. Teisingu pasididžiavimu atmetė ištautėjusių Lietuvos dvarininkų pasiūlymą dėtis su jais Dūmos rinkimuose. Ir teisingai. Dvarininkai, tai juk liekana XVII amžiaus, tai istoriniai dokumentai ir su jais atgimusiai Lietuvai nepakeliui. D-ras Basanavičius ir čia prabilo už visą tautą duodamas tinkamą jos išnaudotojams atsakymą. Ir netik čia. D-ras Basanavičius visur buvo pirmas ten, kur reikėjo ginti lietuvių teises ir reprezentuoti Lietuvos vardas. Paimkime, kad ir lietuvių mokslą. Pirmas tuo susirūpino Basanavičius, pirmas davė tam mokslui pradžią, o ir vėliau, per 24 su viršum metų poselėjo lietuvių mokslą, ūgdė jį didžiausiu pasišventimu, didžiausia meile ir daug daug jam davė. Reikėjo kovoti už lietuvių kalbos teisių atgavimą bažnyčiose, ir čia d-ras Basanavičius savo prityrimu, savo asmeniu daug padarė.

Pagalios Didysis Karas, okupacija, naujos lietuvių tautai viltys. Ir vėl Basanavičius pirmose eilėse, vėl jis be poilsio dirba rengdamas laisvei dirvą. Sušaukiama 1917 m. Vilniuje konferencija. Kas jai pirmininkauja? Tas, kuris stovi grynoje lietuvių tautos garbės sargyboje—d-ras Basanavičius. Po to nedaug trukus 1918 metai, vasario mėn.

D-ras J. BASANAVIČIUS
„Aušros" įsteigimo metu 1883 metais.

16 d. Lietuvių Tautos Tarybos posėdis. Pirmininkauja d-ras Basanavičius. Visų ūpas pakeltas. 12 val. 30 minučių skaito jisai... Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo aktą...

Deja. Mus ištiko tragedija, visiems žinoma. D-ras Jonas Basanavičius, 70 metų žilagalvis senelis tos tragedijos liūdininkas lieka su mumis bendro vargo vargti, geresnių laikų laukti... Ir bėga metai, kiti... Atamainų nesimato, o smūgių pilna. Silpsta patriarcho sveikata, verkia jo širdis taip numylėjusi tautą ir per raukšlėtą jo veidą byra iš akių ašaros... Pagalios jo širdis nustoja plakusi, jo akys užsimerkia amžinam pailsiui. Ir štai praėjo dveji metai, kai lietuvių tauta neteko savo tėvo. Gal ne vienam įdomu žinoti, kaip išaiškinti d-ro Basanavičiaus didybė? Išaiškinti nesunku.

Jo didybė reiškėsi visų pirma tame, kad jis buvo virš visų partijų, jis buvo visų pirma atgimstančios tautos vadas ir tik už savo tautą kovojo. Toje kovoje jisai nežiūrėjo priešui į akis, neperrinkdinėjo jų. Kas kovojo su Lietuvos atgimimu, nežiūrint kokiais būdais, tam d-ras Basanavičius taip pat paskelbdavo kovą ir vedė ją be atodairos. Jo idealas buvo atgimusi ir laisva Lietuva. Ir to idealo jisai siekė visomis išgalėmis, visomis priemonėmis per visą savo gyvenimą iki karsto lentos. Tame yra d-ro Basanavičiaus didybė, kurią, kaip minėjau įvertino tauta dar jam gyvam tebesant. Beto, reikia pridurti, kad d-ras Basanavičius buvo labai aukštos kultūros žmogus, lietuvis europietis, tikroje to žodžio prasmėje. Ta ypatybė irgi labai daug nusvėrė jo kovoje už tautos atgimimą. Jo gyvenimas ir darbai yra labai gražus kiekvienam lietuviui pasimokymas, kaip reikia tėvynę mylėti ir kaip jos gerovei dirbti.

Baigiant reikia pasakyti viena. Mūsų visuomenė apie d-rą Basanavičių dar permažai žino, per mažai pažįsta jo darbus. O juk savo tėvo gyvenimą, savo vado žygius mes privalome žinoti, kad galėtumėm sekdami juos varyti toliau pradėtąjį tautos atgimimo darbą. Ir aišku, kad vien iš nežinojimo šiandieną dar girdisi labai kritiškų nuomonių, kurioms, rodosi, artinasi galas, nes juo toliau, juo tautoje Basanavičiaus vardas darosi garbingesnis, ir kiekvienam lietuviui brangesnis.

Tat minėdami Didžiojo Lietuvio mirties sukaktuves, pagerbkime šviesiąja jo atmintį pasižadėdami sekti Jo pėdomis — dirbant Lietuvos atgimimo dirvoje.

Rapolas Mackevičius.

Iš spaudos.

Vilniuje išeina dienraštis „Dziennik Wileński". Šis dienraštis dedasi dideliu katalikybės gynėju, bet iš tikrųjų jam rūpi daugiau kas kita. Bet apie tai šį kartą nekalbėsime. Šiam dienraščiui labai nepatinka Drujos Marijonai vienuoliai tik todel, kad jie patenkina tikybinius gudų reikalus ne lenkų kalba. Jis labai norėtų šiokiu ar tokiu būdu išgyvendinti vienuolius iš Drujos ir net nesidrovi pasisakyti, kad tam tikslui pas ekti negalima panaudoti Vilniaus kurija, nes Drujos Marijonai priklauso betarpiai savo brolijos generolui, kuris yra apsigyvenęs už Lenkijos sienų. Įsikurščiavęs šis dienraštis (1929 metų 34 Nr.) rašydamas apie reikalą prisilaikyti sudaryto tarp Lenkijos ir Vatikano konkordato, ryškiai pažymi, kad be vyskupų susirinkimo sutikimo *niekas ir nieko* negali bažnyčiose pakeisti.

Iš to jau aiškiai matome, sako Dz. Wil., kad Bažnyčia duoda parapijiečiams teisę palaikyti senas lenkų (?) kalbos tradicijas (!?) bažnyčiose ir niekas negali įsprausti, parapijiečiams nesutikus, kitokios kurios nors tarmės (sic!). Ir jeigu toji teisė būtų laužoma net jų ganytojo, tai parapijiečiams leidžiama ir jie privalo pasiskųsti vpskupui ir net Apaštališkajam Sostui. Ir nebus tai joks keliamas prieš savo kleboną maištas, tik legalus Bažnyčios pripažintas teisių gynimas".

Šiaip mokina „Dzien. Wil." ginti bažnyčiose lenkų kalbos t k tradicijas (teisė jau kitas dalykas. *Red.*). Šio pamokinimo reikėtų ir mums, lietuviams, neužmiršti ir prie jojo prisitaikinti.

Mes labai prašytume mūsų korespondentus pranešti mums, kuriose bažnyčiose po 1925 metų išmesta lietuvių kalba arba pakeista lietuviškas bažnyčių charakteris. Kartu gal reikėtų apdraustais laiškais siųsti pasiskundimus Romon, Apaštališkajam Sostui. Nereikėtų manyti, kad Romoje nemokės perskaityti lietuvių kalba rašytų pasiskundimų. Atsiras, kas perskaitys, ir Šventasis Tėvas visa sužinotų. Tai nebus joks maištas, tik *legalus savo kalbos teisių gynimas.*

Sveikatos kampelis.

Koks turi būti oras bute.

Žiemą žmonės praleidžia daugiau kaip pusę viso laiko uždarytose grįčiose. Moters ir vaikai beveik visą laiką pasilieka grįčiose. Deja, tų grįčiu oras dažnai būna kenksmingas sveikatai, kad žmonės vieni suserga, kiti nusilpnėja. Jei pas mus yra tiek daug džiovininkų, tai čia bene daugiausia bus kaltas netikęs kambarių oras.

Koks privalo būti grįčių oras? Oras susideda iš dviejų dalių: azoto ir deguonio. Ant šimto dalių azoto yra 79, o deguonio apie 21 dalis.

Žmogui ir gyvuliams svarbus yra deguonis, kuris palaiko gyvybę ir degimą. Azotas kvėpavimui nera reikalingas. Be deguonio žmogus negali išlaikyti nė penkių minučių. Ugnis be deguonio tuojau gęsta.

Kvepuodamas žmogus suvartoja tiktai deguonį, kuris būtinai reikalingas kraujo atnaujinimui. Plaučiuose kraujas susitinka su deguoniu. Kraujas deguonį kaip ir sugeria, o išleidžia angliarūkštį ir garus.

Tiesa, kraujas deguonio sugeria palyginti nedaug. Oras genda nuo kvėpavimo, ne tiek kad jame sumažėja deguonis, bet labiau del to, kad jį užteršia tuo, ką žmogus kvėpuodamas išleidžia: angliarūkštis, garai, įvairūs mikrobai.

Per valandą vaikas iškvėpuoja angliarūkšties apie 10 litrų, pusbernis apie 17, suaugęs vyras nuo 20 iki 23. Vyras prie darbo 36 literius.

Mokslininkai bandymais įrodė, kad jei ore yra ant tūkstančio dalių viena dalis angliarūkšties, tai oras yra sveikatai jau kenksmingas. Mat, angliarūkštis yra nuodai.

Suaugęs vyras nedirbdamas iškvėpuoja vidutiniškai 22 literius angliarūkšties. Iš čia mes išskaitom, kad suaugusiam žmogui reikia valandai apie 30 kūbinių metrų gryno oro. Mūsų grįčios turi nuo 100 iki 150 kūbinių metrų oro. Jei paimsime, kad tokioj grįčioje, gyvena vidutiniškai penki suaugę žmones, tai per valandą jau reikia keisti. Bet čia dar ne viskas. Orą suvartoja ne tik žmonės, bet ir degimas. Žibalinė lempa su stiklu suvartoja oro du kartus tiek, kaip suaugęs žmogus. Iš viso to išvada, kad jeigu norime, kad oras būtų visai sveikas, tai visą grįčios orą reikia pasikeisti ne mažiau, kaip kas valanda. Laimei, mūsų grįčios, kad ir gerai pastatytos, vistik turi languose, lubose ir kitur nemaža plyšių, per kuriuos oras mainosi. Bet mūrinėse arba šiaip labai gerai pastatytose grįčiose, kur oras mainosi labai mažai, arba vėl kur nedidelėje grįčioje gyvena daug žmonių, ten būtinai reikia laiks nuo laiko keisti orą, atidarant langus, duris ar kitas išeinančias į gryną orą skyles.

Kaip tik pajuntam grįčioje troškumą, reikia mainyti orą. Pas mus bijoma, „išleisti šilumos" ir dėl to žiemą aklinai uždaro langus ir užkliju ja visus plyšius. Tai negerai. Reikia turėti nors mažą atidaromą langiuką, per kurį būtų galima atnaujinti orą. Nemainomas oras turi labai daug vandens garų. Kiekvienas suaugęs žmogus į parą iškvėpuoja apie pusantro literio vandens. Jei penki žmonės kvėpuoja, tai per parą iškvėpuoja į grįčios orą apie 8 literius vandens. Dar žmogus, vidutiniškai imant, apie kita tiek išprakaituoja. Labai drėgnas oras yra taipogi kenksmingas sveikatai. Jame veisiasi mikrobai. Be to, drėgnas oras sunkiai įšyla. Vėdinant ir išleidžiant sunkų, drėgną orą, mes gaunam daug sausesnį lauko orą, kuris greičiau įšyla. Užtat vėdinimas ir šilumai ne tkenkia. Pagaliau, reikia, kad grįčioj būtų neperšalta, bet ir neperšilta. Gyvenamose trobose vidutiniškai turi būti ne mažiau, kaip 16 ir ne daugiau 21 laipsnių Celsijaus.

J. P.

Naujų „lietuvių" vadui Vilniuje.

Kaip žinome, yra tam tikra žmonių dalis, nemokančių lietuviškai nė žodžio, visą amžių nekenčiančių visa to, kas lietuviška, o vienok mėgstančių ar tai del originalumo ar del kokios nors fanaberijos vadinti save lietuviais. Tokios rūšies lietuvių ypač daug užtinkama čia, Vilniuje, o daugiausia... netekusių savo dvarų Lietuvoje. Jie tat visą amžių kovojusieji su Lietuva, niekinusieji ją, draipsčiusieji purvais atgimimo veikėjus,—dabar netekę dirvos, ima, staigiai vadintis „lietuviais". Prie tokių priklauso pagarsejęs Vilniuje Lietuvos vardo koneveikimu ir Lietuvos veikėjų ponišku šmeižimu, „Słowo" redaktorius p. St. Mackiewicz'us-Cat. Šis redaktorius- persisunkęs baisiausiu šovinizmu, kokį tik galima įsivaizduoti čia, Vilniuje, šio mėn. 6 d. kaipo Seimo atstovas (Seimo labai nekenčia, norėtų karaliaus) išdrožė užsienių komisijoj kalbą, nukreiptą prieš Voldemarą.

Kadangi p. St. Mackevičius yra faktiškuoju „Słowo" politikų vadu, tai gana ilgoje kalboje kartojo visiems mums gerai žinomus iš „Słowo" priekaištus Lietuvos ministrui pirmininkui prof. Voldemarui del lietuvių ir vokiečių prekybos traktato, del jo neva blogos valios prie p. Zaleskio, geriausios valios ir didžiausio nuolaidumo derybose (?), del nenoro susiartinti su lenkais ir kitokių priekaištų, kurie lietuviams senai jau nusibodo, kaip davatkos poteriai arba socijalistų „visų kraštų proletarai vienykitės". Į juos nėra reikalo čia atsakinėti. Rašom čia apie p. Mackevičių iš „Słowo" tik del to, kad jis savo kalbą labai savotiškai pabaigė: *„Kauno lietuviams nepripažįstu teisės Didžiųjų Lietuvos Kunigaikštiją reprezentuoti (atstovauti). Mes iš Vilniaus ir Vilniaus krašto nesame blogesni Lietuviai kaip p. Voldemaras ir mes norime pasilikti su Lenkija".* (Mano pabrėžta).

Taigi, p. Mackevičius ir „Słowo" nesenai dar nepripažino teisės Vilniaus lietuviams reprezentuoti Vilniaus, dabar jau šoka į akis pačiam prof. Voldemarui ir su savo plauko žmonėmis dedasi lietuviais. Čia jau turime išsikarščiavusiam „Słowo" šului aiškiai pasakyti: Tamsta galvoji kaip lenkas, jauti kaip lenkas ir veiki su lenkais; šimtą kartų esi save pasivadinęs lenku, tik dabar, norėdamas užsienio politikus klaidinti dediesi neva lietuviu, rodydamas tuo būdu aukščiausių savo blogus valios laipsnį. Mes, tikrieji Vilniaus krašto lietuviai, atvirai Tamstai sakome: Tamsta kalbi netiesą, klaidini neskaitlingus „Słowo" skaitytojus ir Varšuvos seimo klausytojus; Tamsta senai jau esi ne lietuvis, bet lenkas, ir Tamsta nedrįsi niekur viešai pasisakyti, kad esi ne lenkas. Tai kas gi Tamsta esi, ar tautiškas hermofroditas, ar provokatorius?

— Paryžiuje jau prasidėjo reparacijos komisijos posėdžiai. Jie labai svarbūs, nes bus galutinai nustatyta, kokias sumas pinigų turi sumokėti Vokietija valstybėms nugalėtojoms. Toji suma turi siekti 15—16 miliardų ir didesnė dalis bus išmokėta Prancūzijai; ši vėl gavus tuo pinigus išmokės skolas Amerikai. Tai komisijai pirmininkauja Amerikos atstovas Jungas. Jo kalbos komisijoje labai trumpos, kai kada tęsiasi vos 2 minutes. Amerikos nusistatymas juk žinomas: mokėk skolas ir daug nekalbėk!

— Turkijoje už pasikėsinimą nužudyti diktatorių Kemal Pašą nuteisti mirti 4 žmonės.

Atsiminimų žiupsnelis.

Gimtiniame mano sodžiuje prieš porą metų pamirė, duok jam, Dieve, dangaus karalystę, dėdė Augustas Kundrotas. Buvo tai senyvo amžiaus žmogelis, žilas, keletą dukterų išdavęs už vyrų ir jau spėjęs susilaukti geroko anūkų skaičiaus. Bet tai man nesvarbu, prisiminus dėdę Kundrotą, o svarbiau tie jo charakteringi pranašavimai, kuriuos jis skelbė, prisiskaitęs lietuviškų laikraščių. Gimtinis mano kraštas negali pasidžiaugti, davęs Lietuvai ką nors tokio, kuo galėtų ji didžiuotis. Nelaimingas tuo atžvilgiu kraštas, paskendęs tautiniame indiferentizme*), kuriuo jį užnuodijo slavių priemaišos, o ypač gudų artimumas. Taigi prie tų indiferentų *) priklauso ir mano sodžius, kuriame tik prieš karą pasirodė lietuviškų laikraščių, o spaudos draudimo laikais apie lietuvių laikraščius ir kalbos nebuvo. Pirmasai iš viso sodžiaus išsirašė „Šaltinį" dėdė Juoza Kazikonis, kuris taip pat jau ilsisi amžinuoju miegu. Atsimenu, kai šventadienį bėgdavau su vaikais pas Kazikonį pasiskaityti „Šaltinėlio", nors gal daugiau įdomavo mus paveikslėliai. Paskui išsirašė „Aušrą" ir „Pavasarį" dar du asmens, kurių skaičiuje buvo ir dėdė Kundrotas. Tuo būdu politikos ir šiaip naujienų sodžiuj netrūko, ir dėdė Kundrotas visuomet pasakodavo „kū rašo gazietos". Pagalios užėjo karas, po metų vokiečiai, nešdami ligas, badą ir žmonių kankinimą. Pabuvus 2 metus skurdas taip toli pažengė pirmyn, kad laimingi buvo tie namai, kurie turėjo savo duonos; visi kiti badavo. Skurdo ir dėdės Kundroto šeimyna ir jis patsai sunyko, labiau paseno, bet visuomet, kas šventadienį, eidavo bažnyčion ir kiekvieną kartą apsilankydavo pas kleboną teiraudamasis, „kū rašo gazietos". Vieną šventadienį parėjęs sako:

„Žinot, ką? Lietuva neprapuls".

Visi nustebo. Lietuvos, kaipo valstybės savokos, tur būt nieks nesuprato, gal nesuprato jos ir dėdė Kundrotas, pranešęs tokią nepaprastą naujieną. Bet juto, kad jie kuo tai skiriasi nuo Saltoniškių gudų, nuo barzdeles nešiojančių Mickonių šlėktų, juto, kad yra koks tai skirtumas, kuris sunku buvo tuomet dar išaiškinti. O ypač juto tai dėdė Kundrotas. Jis visuomet sakydavo: „E! Tai gudas". Arba: „Ot, nematė kas apskretusio Mickonių šlėktos, kurs kartu su karvėmis gyvena". Ir tas skirtumas diena- dieno augo, didėjo. Atsirado žodis „Lietuva". Apie jį pradėjome svajoti, nors jo gerai nesupratome. Bet dėdei Kundrotui taip drąsiai tvirtinant, kiti vyrai ėmė teirautis artimesnių žinių, kas ir kaip.

— Sakau jum, kad dabar Lietuva nežus — paantrino Kundrotas.

— O iš kur žinai? — atsiliepė keletas balsų.

— Iš kur? Klebonas sakė. Nūnai buvau užejęs klebonijon pasiklausč kū rašo gazietos. O klebonas išnešė kelis numerius ir sako: „Kundrotai! Mūsų Lietuva gyvuoja. Buvau Vilniuje, išrinkome Tarybą, kuri rūpinsis Lietuvos prikėlimu.

— O aš tuomet sakau: „Dvasiškas tėveli, o kad niemčiai mus smaugia.

— Išnyks niemčiai, jie patys sau galą padarys.

Dėdė Kundrotas pabaigęs dar kartą pridūrė: — Ir sakau jums, kad Lietuva nepražus.

Visi vyrai, pritarę tam tvirtinimui, ėmė kalbėti apie kitus klausimus.

— — — — — — — — — —

1918 m. sausio mėn. išvežė mane tėvelis Kalesnykuosna mokytis. Lietuviška mokykla, lietuvis mokytojas p. Pranas Kvietkauskas. Įkibome darban. Buvo mūsų susyk 10. Būrelis, kaip matome, nedidelis, bet gi visi ruošėmės nebet kur, o lietuvių gimnazijon Vilniuje. Mokėmės tris mėnesius, ir balandžio pirmomis dienomis išvykome Vilniun. Žodis „Vilnius" buvo tai toks žodis, kurį kas naktį sapnavome, sužinoję, kad ten važiuosim. Kelionės turėjome apie 80 kilometrų, o čia visur dar sniegas, ledai, ir eiti reikėjo pėstiems (kas tuomet galvojo apie traukinį!) Pakelyje susitikau seniau iš sodžiaus išėjusį pirkliauti ūkininką K.

— Oi kur tu, vaikeli, eini? — užklausė dar iš tolo.

— Vilnius, dėde. Mokintis — atsakiau.

— O kap gi tu palikai tėvą?

— Tėvą? Palikau sveiką, o patsai einu laimės ieškoti.

Vilniun padarė mums nepaprasto įspūdžio, jautėmės lyg apkvaišę. Vienintelė svajonė - išlaikyti egzaminus. Kaip jie praėjo, šiandieną neatsimenu, tik žinau, kad tų pačių metų balandžio 8 d. buvau priimtas trečion klasėn ir lietuvių bendrabutin.

— — — — — — — — — —

Praėjo metai. Vokiečių nebuvo nė dvasios, jų vietą užėmė bolševikai. Vasario mėn. 16 d. visus nuvedė Krengelio salėn. Klausomės: scenoje deklamuoja, dainuoja, kalba, salėje ploja. Ūmai bolševikų kareiviai su durtuvais. Salėj sumišimas, sąjūdis. Publika išgriuvo laukan didžiausiu triukšmu. Tai buvo primas Lie-

*) indiferentas — abėjingas, kuriam vis viena, kaip yra daroma.

Kaip dirbta Lietuvos nepriklausomybei Rusijoje.

Sąryšy su 1918 m. vasario m. 16 dienos minėjimu, kada Vilniuje Lietuvos Taryba paskelbė Lietuvą nepriklausoma valstybe, norėčiau bent trumpai papasakoti ir priminti, kad jau anksčiau daug buvo dėta visų lietuvių pastangų Lietuvos nepriklausomybei atgauti. Čia suminėsiu kai kuriuos tik Rusijoje karo metu atsidūrusių lietuvių politikos žygius.

Man pačiam teko gyventi Mogileve, kur buvo vyriausiojo rusų armijos vado stovykla, tai nuo to miesto ir apylinkių lietuvių darytų politikos pastangų pradėsiu savo pasakojimą. Man atrodo, kad šio miesto lietuvių rezoliucijose beneanksčiausia pareikalauta Lietuvai nepriklausomybės. Mogilevo lietuvių susivažiavimo buvo priimta tokia rezoliucija: „Įvairių srovių lietuviai, susirinkę Mogileve 1917 m. balandžio 3 dieną apsvarstyti šių dienų lietuvių politikos klausimus, žinodami Amerikos, Petrapilio ir Maskvos lietuvių nutarimus apie tolimesnį Lietuvių Tautos likimą, atsižvelgdami į visos Rusijos ir Lietuvos padėjimą, pasveikinę laisvės sulaukus Rusijos Naują Laikinąją vyriausybę, nutarė aiškiai iškelti savo pamatinį politikos siekį, kaip yra jau tai padarę Amerikos lietuviai, būtent: 1) Lietuva turi būti suvienyta, laisva ir savystovi valstybė; 2) Lietuvos valdymosi būdą sprendžia visų Lietuvos abiejų lyčių referendumas, 3) Lietuvos kitas pamatines teises nustato Lietuvos Steigiamasai Seimas, sudarytas visuotiniu, tiesiu, lygiu ir slaptu abiejų lyčių piliečių balsavimu".

Mogilevo rezoliucijos buvo atspausdintos Rygos, Amerikos ir Anglijos laikraščiuose ir gerokai stumterėjo mūsų politikos klausimus pirmyn, juo labiau kad mogileviečiai sumanė kviesti visų Rusijoje gyvenančių lietuvių atstovų susivažiavimą, pasiūlydami nuo savęs susivažiavimui vietą Mogilevą. Tai pagreitino Rusijos Lietuvių Seimo sušaukimą Petrapilyje.

1917 m. gegužės m. 27 d, įvyko pirmas rinktas Lietuvių Seimas Petrapilyj. Jo čia paduodame rezoliuciją, kuri turėjo platesnės reikšmės ir užsieniuose, gal net paveikė į vokiečius. Rezoliucija buvo tokia: „Rusijos Lietuvių Seimas, sukviestas Petrapilyje 1917 metų gegužės 27 dieną, posėdžiuose nuo gegužės 31 dienos iki birželio 3 dienos svarstė Lietuvos politikos padėjimą ir žengdamas prie nepriklausomos demokratinės Lietuvos respublikos, kurioje turi būti pripažinta visiems be tautos ir lyties skirtumo lygios pamatinės piliečio teisės ir visiška tikėjimo laisvė, atsižvelgdamas į tai:

1) kad prieš karą viena etnografinės Lietuvos dalis buvo Rusijos, o kita Vokietijos valdžioje;

2) kad Rusijos Lietuva per šį karą veik visa užimta vokiečių kariuomenės;

3) kad jos klausimas todel tapo tarptautinis ir bus rišamas Taikos Kongreso;

4) kad del užimtųjų per karą svetimos valstybės žemių yra nustatytas Rusijos Darbininkų bei Kareivių Atstovų Tarybos ir Laikinosios Vyriausybės pripažintos ir visiems apskelbtas taikos pripcipas — taika be aneksijų ir kontribucijų, — leidžiant pačioms tautoms spręsti, ko jos nori;

5) kad iš kirstytoms tarp kelių valstybių tautoms pripažinta Europos ir Amerikos demokratijų teisė sudaryti vieną politinį kūną;

6) kad Lietuva iki XVIII šimtmečio pabaigai turėjo savo atskirą politikos gyvenimą;

7) kad esant šioms aplinkybėms metas lietuviams įvykinti senus politinės laisvės troškimus ir, remiantis apsisprendimo teise, aiškiai visam pasauliui pasakyti, kaip jie savo likimą apsisprendžia:

n u t a r ė:

1) Visa etnografinė Lietuva privalo tapti nedriklausoma valstybe, nuolatinai neutrali.

2) Jos neutralumas privalo būti garantuotas Taikos Kongreso;

3) Taikos Kongrese turi būti Lietuvos atstovai;

4) Lietuvos valdymo būdą ir vidaus tvarką turi nustatyti sukviestas visuotinu, lygiu, tiesiu ir slaptu balsavimu Steigiamasis Lietuvos Susirinkimas".

Šitoką rezoliuciją Lietuvių Seimas Petrapilyj priėmė. Deja, visi socialistai, liaudininkai ir Rusijoje bent kiek sustiprėjusi; Santaros partija tos rezoliucijos nepriėmė, jiems buvo užgaulingas „nepriklausomybės" žodis ir vieton jo norėjo įsprausti „apsisprendimo teisę", mat, nenorėjo ar bijojo pasisakyti, kad norėtų visiškai nuo Rusijos atsiskirti. Jie buvo mažumoje. Išėjo iš Seimo, padarė savo rezoliuciją, kurioj neaiškiai reikalavo Lietuvai laisvės ir apsisprendimo teisės.

Toks suskylimas susilpnino to seimo reikšmę, vis delto Seimo Vykdomoji Komisija sugebėjo lietuvių reikalais tarti savo žodį ir Kijevo įvairių tautų susivažiavime ir Brastoje rusams su vokiečiais susitariant ir ypač Švedijoje ir užsienio spaudoje. Ta kryptimi nenuilstamai veikė tuo metu jaunas mūsų politikas profesorius A. Voldemaras.

Labai įdomios buvo Lietuvių Konferencijos Stokholme (Švedijoje) rezoliucijos. Čia viena jų trumpai priminsiu: Antroji Lietuvių Konferencija Stokholme išklausė pranešimo apie Didžiosios Lietuvos dalykus ir apie Lietuvių Konferenciją 1917 m. rugsėjo 18—22 d. Vilniuje įvykusią, kurioje dalyvavo 220 atstovų, rimtų Vilniaus, Kauno, Suvalkų gubernijose ir šiaurėje Gardino gub. susipažino su Rusijoje ir Amerikoje gyvenančių lietuvių žygiais del Lietuvos laisvės ir vienu balsu visų Konferencijoje dalyvaujančių atstovų nusprendė — pritarti Vilniaus 1917 m. IX.18—22 d. rezoliucijai, pranešti pasaulio valstybėms, kad Lietuvių Tauta turi teisę sudaryti suverenę Lietuvos valstybę, nurodyti, kad dar ankščiau Petrapilyj 320 atstovų seime reikalauta Lietuvai nepriklausomybės ir remti Vilniuje 1917 m. išrinktą Lietuvos Tarybą.

Tuo būdų per Švediją Vilniaus lietuviai susisiekė su Rusijoje buvusiais lietuviais ir pasirodė, kad kaip čia Lietuvoje, taip juo labiau Rusijoje pilnai buvo pribrendęs Lietuvos nepriklausomybės reikalas. Tas susitikimas vienus ir kitus labai sustiprino. Jautėsi, kad jau netoli pasimatymo ir bendro darbo valanda. Po didžiojo karo vargų lietuvius laukė dar daug kitų kartais baisesnių vargų. Nepriklausomosios visi sulaukėme, bet ne visiems tuotarp skirta nepriklausomai ir laisvai gyventi. Minėdami nepriklausomybės sukaktuves norime prisiminti kaip daug mūsų tautos dėta pastangų tautos laisvei gauti ir tuomi paakinti mūsų jaunąją kartą labiau branginti tautos laimėjimus ir pačiai daugiau rūpintis siekti to, ko dar nepasiekta. Kad būtų buvę daugiau vienybės, mažiau gieždumų ir užsispyrimų, gal būtume daug daugiau laimėję.

St. Vilnėnas.

Trumpos žinios.

— Amerikos senatas pradėjo svarstyti, kas čia reikia daryti, kad greičiau įgyvendinus Kelogo paktą. Nutarta pirmon galvon neduoti ir neparduoti ginklų ir kitų karo reikmenų toms valstybėms, kurios pradėtų karą. Ar tik ištesės, jei pasitaikys geras biznis?

— Latvijos ir Lenkijos derybos del susisiekimo gelžkeliais jau taip toli pažengė pirmyn, kad netolimoje ateityje į Latviją vyksta lenkų komisija pasirašyti tą sutartį.

— Rygoje pasirašyta lenkų-latvių prekybinė sutartis ir geležinkelių konvencija.

— Rumunijos ir Vengrijos derybos pilietybės klausimu nutrūko. Abi komisijos nutarė atsiklausti savo vyriausybių.

— Afganistane vis dar neramu. Ten dabar po didelių pūgų prasidėjo darganos ir blogi keliai dar labiau pabiuro. Naminis karas del to apmirė. Bet pavasarį laukiama smarkių mūšių, juo labiau, kad ten priviso daug naujų karalių. Spėjama, kad Amanula paims viršų, nes vis daugiau įgyja pasitikėjimo iš gyventojų pusės.

— Šiomis dienomis mirė Ispanijos karaliaus motina Marija Kristina. Jos kūnas su didelėmis iškilmėmis nuvežtas iš Madrido Eskurialan, kur laidojami ispanų karaliai. Per laidotuves vienas žmogus per arti priėjo prie armotos ir tapo užmuštas.

— Anglijos karalius Jurgis V jau tiek pasveiko, kad gydytojai leido jam išvažiuoti iš Londono į Bognorą, kur geresnis oras. Karalių išlydėjo didelės minios.

— Indijoje (Anglijos kolonija) vis dažniau kartojasi riaušės. Per tokias riaušes vasario pradžioje Bombajaus mieste užmuštų skaičius siekia 200, sužeistų — 1700. Daug zmonių suimta ir sukišta kalėjiman. Kalėjimais paversta daug privatinių namų.

— Meksikas, pagarsėjęs katalikų persekiojimais, negali susilaukti ramybės. Paskuttniu metu mėginta nužudyti Meksiko prezidentas.

— Mes rašėme pereitams numeryje apie gražiausių Europos moterų konkursą Paryžiuje. Dabar ateina žinių, kad pirmenybė pripažinta vengrų atstovei. Taigi vengrės neva gražiausios iš visų Europos moterų.

— Anglija nenorinti atsilikti nuo Amerikos ir pradės kartu su Amerika statyti didelius karo laivus (10 tūkstančių tonų talpumo).

— Lenkijos pasiuntinys Latvijai p. Lukasevičius atšaukiamas ir iš Rygos išvažiuoja vasario 17 d. Jojo vieton skiriamas p. Arciševskis.

---

tuvos Nepriklausomybės paskelbimo minėjimas.

— — — — — — — — — — —

Praėjo dar dveji metai. Vasario 16 dienos laukėme ir mes, Lūkiškio kalėjimo 11-tosios celės liokatoriai. Buvome mes penkiese. Iš ryto išsišlavėme celę, gerai išplovėme grindis iškilmingai suvalgėme pusryčius ir visą dieną jautėmės nepaprastoje nuotaikoje. Dainavome, juokavome, įsivaizdinome, kad esame laisvi. Bet kur tau. Garsiau šukterėjus „valio", sargas pažiūrėdavo pro „vilko" akį ir surėkdavo: „Nie tak głośno! Śpiewać można tylko bez krzyku".

— Dobrze — atsakydavome ir vėl ūžėme. Tik draugas Vincas į povakarį ėmė melstis. Tai buvo pamaldus žmogus, dabar jau gydytojas ir duok Dieve, jam daug pacientų *). O buvęs mūsų „komendantas" Tadas, turėjo tą vakarą nemažai vargo su savo pensne, nes storasai Jonas kibte kibo boksuotis. Po pietų susilaukėme dovanų: naujų skalbinių, gerų riebių pietų, po svarą lašinių, saldainių, žodžiu, ir čia šventė. Į povakarį sugiedojome Himną ir jau 6 valanda išsirikiavę laukėmė patikrinimo. Tą naktį ilgai negalėjome užmigti.

— — — — — — — — — — —

Po ketverių metų, vasario 16 d. sėdėjau toli už Liublino N. pulko raštinėj, rašydamas paprastus meldunkus. Už lango manieže skambėjo varinėjamų arklių pasagos, girdėjosi pauskarininkų kolioji maisi. Buvau atskirtas nuo savųjų, nuo tėvynės. Tik skausmas suspaudė širdį, o iš akių nuriedėjo dvi stambios ašaros. Gaila buvo gimtinės, liūdna buvo, kad negalėjau kartu švęsti taip brangios šventės.

— — — — — — — — — — —

Už dvejų metų rengėmės vėl prie Nepriklausomybės šventės, nors buvo neramu. Sirgo dr. Basanavičius, kuris negalėjo dalyvauti. Paskirtą valandą susirinkome salėn. Nuotaika ir jauki ir prislėgta. Jauki, kad štai jau devintus Nepriklausomybės metus pabaigėme, bet prislėgta del Tautos Tėvo pavojingos ligos. Paskaitai pasibaigus, publika pakeltu ūpu gieda Himną o tuo tarpu?... Tuo tarpu Tautos Tėvas atsiskiria su šiuo pasauliu. Žinia žaibo greitumu, paslinkda salėje ir vieniame akimirksnyje užtoot džiaugsmo, užgulė visus prislėgimas, gedula...

Kaip reikšminga... Prieš 9 metus Jis paskelbė tautos Nepriklausomybę, ir dabar jas minint, ir tautos Himną giedant, paliko šią ašarų pakalnę... Kai už dviejų dienų stovėjau prie atdaro Jo karsto, kuriame Jisai ilsėjosi amžinuoju poilsiu, vėl nė nepajutau, kaip neišpasakytas skausmas suspaudė širdį, lyg kas užgulė kvapą ir iš akių pasirodė dvi ašaros. Verkiau d-ro Basanavičiaus, verkiau Jo didybės, nes tur būt nujaučiau, kad su Jo laidojimu palaidosime ir mūsų vienybę, mūsų sutarimą... Ir palaidojom.

— — — — — — — — — — —

Štai vėl už dviejų metų švenčiam tą brangią šventę, kurioje norėtųsi priminti mylintiems savo tautą lietuviams: Broliai ir seserys! „Vardan tos Lietuvos vienybė težydi"!

O taip norėtųsi vienybės!

R. M.

*) ligoniai, kurie ateina pas gydytoją.

1917 ir 1918 m. Kijeve.

Didysis Karas išblaškė lietuvius po visą Rusiją. Atsirado didesnis jų būrelis ir Kijeve. Tremtiniai turėjo ir savo komitetą Turgenevo gatvėje. Dažnai ten rinkdavomės pasitarti, sužinoti paskutines naujienas iš Lietuvos.

Žlugo carų valdžia, kadetai užleido vietą Kerenskio valdžiai. Jaučiama buvo bendra suirutė. Pasinaudojome laisve ir mes, Kijeve apsigyvenę tremtiniai. Pradėjome rinktis į mitingus, dažniausiai universiteto rūmuose. Kaip dabar atsimenu tuos susirinkimus — mitingus. Tikri parlamentai: centras, kairysis sparnas, dešinysi... Visų susirinkimų tikslas — parodyti pasauliui, kad lietuvių tauta gyva ir reikalauja politinės laisvės. „Mūsų brolius ten, Lietuvoje, spaudžia vokiečiai ir jiems, gal, neduoda ir prasitarti. Mes čia laisvi, ir privalome kuo smarkiausiai pareikšti nepriklausomybės reikalavimą", — aiškino vieno susirinkimo tikslą pirmininkas inž. Jankauskas Bet kur tau! Pyltu stojo prieš kairysis sparnas. „Mes nepriklausomi žūsime! Mes išliksime, prisidėję tik prie laisvos demokratinės socialistinės Rusijos!" — šūkavo p. Janušaitis karštas, kaip paskui paaiškėjo, socialistas. Taip ir išsikirstydavome ne karkartą, nesusirinkus tam klausimui susirinkimo balsų daugumos.

Kijeve mainėsi valdžios. Įsigalėjo „Ukrainska narodnia rada". Reikėjo jai tartis su vokiečiais Brastoje. Atvažiavo Kijevan prof. Voldemaras. Dar kartą susirinkome. Prof. Voldemarui ilgai reikėjo, kad „lopeta", dėti kairioto sparno galvosen, kad Lietuva be Rusijos, be Lenkijos, be Vokietijos puikiausiai gali apseiti... Ar šis sparnas tuomet suprato savo klaidą — negaliu pasakyti. Tik atsimenu jojo didesnį susikaupimą. Rezoliucija buvo priimta. Tik ne visi žinojome, kad vasario 16 d. buvo jau įvykęs faktas...

V.

Bažnytinės valstybės pradžia ir vystymasis.

Nuo kurio laiko daug kalbama ir rašoma apie taip vadinamąjį „Romos klausimą", arba popiežiaus valstybę. Gal ne pro šalį bus priminti nors trumpais bruožais, kaip atsirado ir vystėsi iki mūsų laikų popiežiaus, arba Bažnytinė, valstybė. Nuo šv. Petro laikų popiežiai, arba jo įpėdiniai, gyveno Ryme, arba Romoj, visos Romos imperijos sostinėj. 395 m. imperatorius Teodozas Didysis padalijo savo valstybę į dvi dali: Vakarų Romos imperiją ir Rytų Romos imperiją; šios paskutinės sostinė buvo Konstantinopolis. 476 m. galutinai žlugo Vakarų imperija, pasiliko tiktai Rytų imperija, kuri dažniausiai vadinama Graikų imperija, arba Bizantija, ir kuri tvėrė iki 1453 m., kada didelės turkų galybės buvo užkariauta ir pavergta.

Nors imperatoriai nuo 476 m. Romoje negyveno, bet vis gi teisėtais jos valdovais skaitėsi Graikų imperatoriai. Nežiūrint to, popiežiai, kurie pasiliko gyventi Romoje, kas kart įgydavo reikšmės ne tik kaipo Bažnyčios viršininkai, bet ir laikinuose, politiniuose dalykuose, ypač tais neramiais laikais. Kuomet ėmė užpuldinėti Romą barbarai, tai popiežiai savo meldimais kelius kartus išgelbėjo Romą nuo išgriovimo. Antai 451 m. Atila, hunų vadas, Leono I, išėjusio su iškilminga procesija prieš jį, buvo sudraustas nuo Romos užpuolimo. 455 m. tasai pat popiežius sulaikė nuo sunaikinimo krikščionybės sosto vandalų vadą Genzeriką. Atėjo dar sunkesni laikai, kada longobardai, užėmę Šiaurinę Italiją, godžiai žiūrėjo į Romos turtus ir bandė ją pulti VIII šimtmety. Veltui popiežiai kreipėsi prie graikų cezarų, kad juos ir Romą gintų nuo priešo. Cezarai gi ginti Romos nesiskubino. Tada popiežius Steponas II, nesulaukdamas graikų pagalbos, meldė frankų karalių Pepiną, kad jam padėtų. Pepinas, paklausęs popiežiaus, atėjo su kariuomene Italijon, nugalėjo longobardus ir užimtos šalies dalį dovanojo Apaštalų Sostui arba kaip buvo sakyta „šv. Petrui ir Rymo Bažnyčiai" 756 m. Tokiu būdu tapo įkurta Bažnytinė valstybė, kuri paskui prie Pepino sūnaus, garsiojo Karolio Didžiojo, buvo dar padidinta, ir prie kurios tapo priskirti žemės plotai, kuriais buvo pirmiau ir paskiau apdovanota Bažnyčia. Šitoji Bažnytinė Valstybė ne tik teikė popiežiams pajamas didelėms dvasinės valdžios įstaigoms išlaikyti ir misijas į pagonių šalis pasiųsti, bet taipogi užtikrino Bažnyčios Galvai politinę nepriklausomybę ir laisvę veikti visame pasaulyje.

Karolis Didysis 774 m. dar kartą sumušęs longobardus ir dovanojęs Bažnyčiai atimtas iš longobardų žemes, raštu pasižadėjo savo ir įpėdinių vardu saugoti ir ginti Bažnyčios valstybės neliečiamybę. Karolio Didžiojo įpėdiniai naujais raštais užtikrina popiežių rinkimų laisvumą. Laikui bėgant Bažnytinė valstybė, užėjus audringoms politinėms suirutėms Europoj, negalėjo laisvai plėstis. Ji nepageidaujama buvo išdidiems Hohenštaufams, kurie sumanė suvienyti Italiją po savo valdžia. Prasidėjo smarki kova, kurią laimėjo popiežiai ir Italijos miestai. XIV amž. Bažnytinė valstybė dar labiau pasididino, kada Klemensas VI gavo iš Neapolio karalienės Avinjono kunigaikštiją Prancūzijoj. Bažnytinė valstybė nuo tol nepastovi, tai buvo padidinama, tai vėl sumažinama, net viso septyniolika sykių buvo keičiama. Tikras gi Bažnytinei valstybei smūgis buvo suteiktas Prancūzų revoliucijos laikais, kada buvo atimta Avinjono kunigaikštija, o labiausia prie Napoleono I, kuris privertė popiežių Pijų VI atsižadėti kai kurių didelių miestų, kaip Bolonijos, Feraros ir Rovenos, o paskui visai panaikino Bažnyčios valstybę, popiežių gi išvežė Prancūzijon ir pasodino kalėjiman.

Tiesa, Dievo Apveizda sunaikino Napoleono puikybę ir pačiam Napoleonui, praradus 1812 m. Rusijoj visą savo kariuomenę, teko būti toje pačioje tvirtovėje, kurioje jisai laikė uždaręs popiežių, ir atsisakyti nuo imperijos, buvo grąžinta popiežiui jo valstybė. bet jau gerokai apkarpyta ir sumažinta. Ir toje sumažintoje valstybėje priešas nesnaudė. Slaptosios „Jaunosios Italijos" draugijos veikė ir agitavo prieš popiežių, kuris revoliucionieriams nebuvo geistinas, platindami visos Italijos tautoje susivienijimo mintį. (Reikia žinoti, kad Italija be Bažnyčios valstybės buvo suskilusi į kelias mažesnes ir didesnes valstybes). Tuo pasinaudojo Sardinijos karalius Viktoras Emanuelis II išrinktas „Suvienytos Italijos" karalium, ir su revoliucinės kariuomenės pagalba užėmė Romą 1870 metais 20 dieną rugsėjo. Tokiu būdu daugiau negu tūkstantį metų gyvavusi (756—1870) Bažnytinė valstybė žlugo *de facto*, nors *de jure* (teisėtai) jinai dar ir šiandieną gyvuoja ir popiežių skaito podraug ir karalium. Tuometinis popiežius Pijus IX užprotestavo, užgrobikus išskyrė iš Bažnyčios, nepriėmė jam paskirtos algos ir užsidarė Vatikano rumuose, pavadinęs save „Vatikano Kaliniu". Nuo to laiko visi Pijaus IX įpėdiniai, lygiai protestuodami prieš Bažnytinės valstybės užėmimą, siulomąją jiems algą atmeta ir pasilieka, kaip buvę Vatikano kaliniais, niekuomet neapleisdami savo rūmų.

Dabar girdžiu tokį priekaištą: kam popiežiui reikalinga pasaulinė valstybė, ar negeriau žiūrėti dvasinių dalykų, o pasaulinius palikti pasauliečiams? Toks priekaištas paprastai daromas yra žmonių, kurie neturi gilesnio supratimo apie popiežių, kaipo Bažnyčios Galvą, jo pareigas ir vietą. Kaip matėme, Bažnytinė valstybė kilo ne karais, bet kitų dovanomis; ji yra viso pasaulio katalikų nuosavybė, pavesta popiežiui globoti ir naudotis Bažnyčios reikalams. Todel tie turtai vadinasi „Patrimonium Sancti Petri" (šv. Petro Tėvonystė), prie kurios teises turi tiktai šv. Petro įpėdiniai, arba popiežiai. Išveržti iš popiežiaus kokius nors turtus reiškia apiplėšti Bažnyčios Galvą ir įžeisti visus katalikus, kurių skaičius siekia 330 milijonų.

Kaip Kristaus karalija yra ne iš šio pasaulio kilusi, taip ir popiežius turi pilną teisę valdyti Kristaus Bažnyčią nepriklausomai nuo pasaulio valdovų, kadangi ne iš jų, bet iš Dievo malonės jisai yra popiežius. Jeigu popiežius priklausytų bent kokiai pasaulinei jėgai, arba būtų kokios nors valstybės pilietis, tuomet jisai būtų varžomas to valdovo politika ir reikalavimais; todel jisai turi turėti pasaulinę laisvę ir nepriklausomybę. Prūsų Karalius Fridrikas II, nors protestantas, bet taip rašo apie popiežių pasaulinę valdžią:

„Kadangi nė vienas Europos monarchų nepripažintų tokio Kristaus vietininko, kuris priklausytų nuo kokio nors monarcho, todel kiekvienas pas save įsteigtų patriarchatą. Tuomet palengva nyktų Bažnyčios vienybė ir paskui ligi to prieitų, kad kiekvienoje valstybėje, sulig kalbos skirtumų, įvyktų atskiros tikybos. (Laiškas Volteriui 229).

Tai bent teisingi monarcho protestanto žodžiai. Tiesa, Italijos valdžia norėjo popiežiui suteikti privilegijų ir užtikrinti jo neliečiamybę. Tačiau šitos garantijos negali pilnai užtikrinti popiežiams nepriklausomybės ir laisvės, nes nuo Italijos valdžios ūpo priklausytų tas garantijas mainyti arba visai panaikinti, o iškilus mieste riaušėms atsirastų pavojus ir pačiai popiežių gyvybei, ką per 50 metų masonų valdymas Ryme užtektinai patvirtina. Iš 260 popiežių nė vienas nebuvo kokios nors valstybės arba valstybės valdinys. Pirmaisiais krikščionybės laikais popiežiai nors ir neturėjo jokios nuosavybės, net ir laisvės, vienok valdė Bažnyčią, dažnai net kalėjime uždaryti, nepriklausomai ir visi katalikai jų klausė, kaip ir dabar kad klauso. Joks popiežius niekuomet nesutiks būti kieno nors valdiniu; pagalios ir katalikams nemalonu būtų, kad Bažnyčios galva, Kristaus vietininkas, priklausytų nuo pasaulinės valdžios. Nenuostabu tad, kad popiežiai taip griežtai atmeta visokius Italijos valdžios pasiūlymus ir tada tik sutiks kalbėtis su jaja, kada ši pastaroji pripažins popiežiui visišką nepriklausomybę ir atitaisys padarytąsias Bažnyčiai nuoskaudas. Yra žinių, kad Italijos valdžia labai tuo klausimu susirūpinusi ir, Dievas duos, gal greit bus tas „Romos klausimas" baigtas.

Senis.

Romos klausimas išspręstas.

Š. m. vasario 11 dieną Romoje kardinolas Gaspari ir Italijos ministerių pirmininkas Mussolini pasirašė traktatą arba konkordatą, kuriuo baigta daug metų buvęs nesusipratimas tarp Vatikano ir Italijos del bažnytinės valstybės užėmimo. Prie šio akto pasirašymo buvo trys Šv. Tėvo atstovai ir trys Italijos karaliaus atstovai. Aukso plunksną, kuria pasirašyta toji sutartis, Šv. Tėvas padovanojo Mussolini. Kai Gasparri ir Mussolini pasirodė susirinkusioms minioms, pagiedota „Te Deum laudamus" ir fašistų himnas. Kardinolui Gaspari ir Mussolini daryta didelių ovacijų. Taip Šv. Tėvas dabar nustoja būti Vatikano karaliniu ir galės, kaip seniau būdavo, laisvai susisiekti su kitomis valstybėmis ir viso pasaulio katalikais. Prancūzijos užs. reik. ministeris Briandas pirmas pasveikino Šv. Tevą.

— Konkordatas tarp Vatikano ir Italijos jau pasirašytas. Popiežiams atiduota maža Romos dalis ir bus išmokėta didelis atlyginimas už atimtas 1871 metais žemes. Pinigus Italijos vyriausybė mananti surinkti iš piliečių rinkliavos keliu. Sutartis bus greitu laiku paskelbta.

— Popiežiaus nuncijus Lietuvai Bartoloni apdovanotas Didžiojo Lietuvos Kunigaikščio Gedimino ordenu.

— Anglijoje iš vienos pačto įstaigos pavogta 15 maišų su apdraustais laiškais 30 milijonų svarų sterlingų vertės. Tai didžiausia vagystė Anglijos istorijoje (svaras sterlingų apie 5 dolerius).

Iš Tarybos nario dienyno.

Vilniuje, šeštadienis, 1918 m. sausio 26 diena. Iš kelionės, daiktus palikęs stotyje, tuojau nusiskubinau į Tarybos posėdį. Yra J. Šaulys iš Berlyno ir kan. K. Olšauskas iš Berno. Pasirodo: Čia yra Nadolny, atstovas Auswertiges Amt'o ir eina derybos del paskelbimo notifikacijos rusams ir vokiečiams. Rusams pirmoji 11.XI17 m. dalį, vokiečiams abi dali su Steigiamojo Seimo priedu.

Kilo ginčų tokių, kokių nesu matęs Kairieji protestuoja prieš tokį pastatymą ir reikalauja, kad būtų abiem vyriausybėm notifikuota ta pati pirmoji dalis, su Seimo priedu. Dauguma nubalsuoja, kad diskusijų nereikia ir eiti prie balsavimų. Kairys paskelbia savo, Vileišio ir Narutavičiaus vardu, kad, jei jų formula nebus priimta, jie išstoją iš Tarybos, Smetona ir Šaulys praneša, kad jei anoji jų formula nebus priimta, tai jie išstosią iš prezidiumo. Balsuojama. Priimta Smetonos 12 balsų; prieš balsavo: Kairys, Biržiška, Vileišis, Narutavičius, Stulginskis. Susilaiko trys: Staugaitis, Vailokaitis, Smilgevičius. Kairys, Vileišis, Narutavičius apleidžia Tarybą. Kalbos. Smetona sako nusileisti esą negalima.

Toji amputacija būsianti anksčiau ar vėliau neišvengiama. Reikia tik eiti stačiai prie tikslo. Buvo daug ir kitų kalbų. Įspūdis sunkus. Krikščionysdemokratai jaučia didelį krizį ir beveik nemato galimybės veikti. Stulginskis su Vailokaičiu svyruoja, ar ir jiems neišstoti. Sunku visakas ir aprašyti. Sausio 18 d. Tarybai įteikė pareiškimą Biržiška apie savo pasitraukimą iš Tarybos. Kalbama del susidariusios padėties. Vokiečiams pranešta visas krizio stovis. Renkama delegacija Braston (Smetona, Šaulys, Olšauskis) ir delegacija Berlynan (jie ir Staugaitis, Smilgevičius, Klimas). Po piet kr.-demokratų Vilniaus skyriaus susirinkimas. Kalbėta apie susidėjusį stovį: Stulginskis, kurs manė išeiti iš Tarybos, prižadėjo kol kas to nedaryti. Pirmadienį 1.28 d. įėjo Tarybon visų trijų išstojusių narių pareiškimai. Silpni--ypač Narutavičiaus. Taryba, anot jų, peržengusi savo kompetencijas. Kalta Tarybos didžiuma; gi savo teroro nemini: nekalčiausi avinėliai. Klimas pareiškė, kad jis savo pažiūromis socialistas demokratas, bet prie partijos nepriguljs. Jis mato iš didžiumos terorizmą ir pragaištingą forsavimą, todel manąs, jei nebus su išstojusiais daromi susiartinimo ryšiai, irgi iš Tarybos išeiti. Smetona nusistato labai griežtai. Stebėtina: nebepažinti Smetonos!

Jis pats prisipažįsta padaręs klaidų, būtent: 1) kam nebuvo protestuota, kuomet per konferenciją Kairys ir Biržiška pasisakė išstosią iš Tarybos partijos pareikalavimu, 2) kam buvo priversta atsisakyti do nariu, kad užleidus vietas Vileišiui ir Narutavičiui. Bet dabar esą nebereikia daugiau klaidų daryti. Vilniuje pasirodė jau proklamacija prieš Tarybą. Iš Berlyno ilgai laukta atsakymo. Vokiečiai savo Balstogės ir Gardino „verwaltung" (apygarda) sujungė su Lietuvos srytimi. Pavadinta toji srytis — Lietuva.

Vasario 11 dieną buvo Tarybos posėdis Mokslo Draugijos bute. Išklausyta pranešimo delegatų, grįžusių iš Berlyno. Nutarta daryti savarankus žingsnis. Trockis kapituliavo ir atsidavė vokiečių valiai. Nutarta kreiptis į Ober Ostą, kad sustabdytų arklių ir veislinių gyvulių ėmimą, nes karas pasibaigė.

Atsiskyrėliai visi dar nedavė atsakymo, tai Tarybos mažiau veikta. Vasario 12 d. buvo Tarybos „blynai". Atėjo ir pirmeiviai. Grįžo iš Berlyno vyskupas Karevičius ir kan. Olšauskis. Viskas esą geriausiam stovyje. Su išstojusiais eina derybos. Jie iš pradžių statė visą eilę reikalavimų: 1) kad iš prezidiumo išeitų Smetona ir Šaulys, 2) kad būtų šaukiama „demokratiškesnė" konferencija, kuri išrinktų „tinkamą" Tarybą ir t. t.

Paskui tuos savo reikalavimus atsiėmė. Visas ginčas lokalizavosi apie žodį „galutinai" (sprendžia Seimas). Jie nori jį išmesti, Taryba buvo nusistačiusi palikti. Derybos nebaigtos. Viena aišku: jie nori suardyti Tarybą. Mums gi turi būti irgi viena aišku: neduoti jos ardyti. Dabar reikia nusileisti. Politikos taktas reikalauja. kad, skelbiant nepriklausomybę, būtų visi, o, paskui tesižinie, sveiki.

Vasario 15 d. Tarybos posėdyj nutarta priimti komisijos su išstojeliais sutiktą tekstą. Kartu su tuo atsisakė prezidiumas. Vesti pavesta seniorui Basanavičiui. Jis pasakė; išrinkot mane į tokią aukštą vietą, aš nežinau, kas kalbėti. Vadinasi—krizis. Kitas posėdis nutarta rytoj.

Vasario 16 d. krikščionys-demokratai vienan balsan nutarė prašyti Smetoną pasilikti pirmininku ir vesti Tarybos politiką.

1918 m. Vasario 16 diena. Smetona sutiko statyti savo kandidatūrą pirmininku, bet kairieji del jo atsisakė įeiti į prezidiumą. Išrinkta: Smetona pirmininku, Staugaitis, Šaulys ir Šernas. Staugaitis išrinkta vicepirmininku. Susidarius prezidiumui, nutarta Lietuvos nepriklausomybės aktas. Visas nutarimas priimta vienan balsan. Čia eš jo nekartosiu. Balsuota tris kartus. (*Red.* Aktas įdėtas pirmame puslapyj).

Pirmąją dalį priėmė visi, antrąją—be keturių (del žodžio „galutinai") ir trečiąją—visi. Delegacijon Berlynan išrinkti Smetona, Staugaitis, Šaulys, Smilgevičius, Narutavičius. Čia visako nepaminėsiu, sunku ir aprašyti. Manau, kad socialistai darys nuolatinę obstrukciją. Popietinjame Tarybos posėdyje būta įvairių dalykų, vienok šiaip-taip sesija baigta 10 val. vakarą. Po Žemaičių vyskupo kelionės aišku, kad vokiečiai šiomis dienomis proklamuos Lietuvą Lenkijos pavyzdžiu. Taryba savo nutarimą padavė spaudon. Kreiptasi pas Bonniną(?), kad praneštų cenzūrai, kad ši nekliudytų. Jis atsakė: del to reikia susižinoti su Berlynu. Vasario 18 dieną nuo Erzbergerio gauta telegrama, kad viskas tvarkoje ir klausia, kada atvyks delegacija Berlynan. Atsakyta: neaišku. Privačiai duota Berlynan žinia apie visą dalyką.

Taip sunkiomis sąlygomis buvo paskelbtas Vilniuje Lietuvos nepriklausomybės aktas, kurį dabar visa Lietuva mini.

—p—

ŪKIO SKYRIUS.

Pavasariui artinantis.

Pavasaris jau artinasi, o kartu su pavasariu ir ūkininko darbymetė. Pavasarį ūkininkas turi labai daug darbų: reikia mėšlas vežti, akėti ir arti dirvos, sėti javus, taisyti ūkio įrankius ir t. t. Žodžiu, jei visus ūkio darbus pavasarį ūkininkas nori atlikti savo laiku ir atatinkamai, tai darbo turi iki ausų.

Dažnai ūkininkas net nesuspėja atlikti visų pavasario darbų, todel atlieka juos by kaip, arba kaip pas mus sako, kur koja — kur ranka. Nesuspėja kaip reikia visų darbų atlikti del įvairių priežasčių. Svarbiausia priežastis yra ta, kad daug darbų pas mus iš rudens neatlieka ir vis atideda pavasariui. Pavyzdžiui, beveik visoj Švenčionių apskrities šiaurinėje dalyje nė kartą neišartos prieš žiemą rugienos ir vasarojienos, o taipogi neišvežtas kaupiamiesiems augalams mėšlas. Visa tai reikės atlikti pavasarį, norint pavasarį ir be to yra užtenkamai darbų. Nekalbant jau apie tai, kad panašiai elgiantis ir geriausioj žemėj javai negali augti gerai, ūkininkai tuo aiškiausiai parodo, kad jie nemoka arba tingi savo mažus žemės gabalus kaip reikia išnaudoti. Tada susidaro bendra nuomonė, kad tokiems ūkininkams net kenksminga būtų daugiau žemės turėti, nes kas per nauda bus iš to, kad dideli žemės plotai dirvonuos! O reikia pasakyti, kad išvardytųjų sričių žemė iš prigimties ne bloga, nes joje gerai auga kviečiai ir linai. Tačiau tokia molinė dirva kaip tik reikalauja geresnio išdirbimo ir mėšlas kaupiamiesiems turėjo būti apartas būtinai iš rudens, nes pavasarį apartas jis greit ne supus.

Dabar kyla klausimas: kodel pas mus ūkininkai neatlieka savo laiku ūkio darbų? Daugelis į tai atsakys, kad neatliko del tos prastos priežasties, kad neturėjo laiko. Tačiau panašiam aiškinimui tegali įtikėti tiktai tas, kuris mažiausio neturi nepratimo apie ūkį. Juk mūsų ūkininkai dažniausia mažažemiai ir daugiausia žemės turi 7 dešimtines. Tai jau ne taip daug. Gerai įdirbti tas nelaimingas 7 dešimtines rodos visuomet turi ištekti laiko. Yra dvarų po tūkstantį ir daugiau dešimtinių žemės ir tai ištenka laiko atsakančiai įdirbti žemę ir išvežti mėšlas savo laiku. Gi mūsų ūkininkai neturi laiko laikraščių skaitymui ir švietimuisi, neturi laiko ūkio darbams ir viskam, kas ūkininkui naudingiausia. Bet užtat kiek norite turi laiko vaikščioti į turgus ir traktiernes, kur ne tik brangų laiką sugaišina, bet ir sunkiai uždirbtą skatiką vėjais išleidžia. Šie mano žodžiai daugiausia liečia šiaurinę Švenčionių apskrities dalį; kitų apylinkių ūkininkai, ačiū Dievui, ne tokie tamsūs.

Javus visi jau senai išsikūlė ir pardavė ir todel ūkininkai dabar turi gražaus laiko. Reikėtų tas laikas kuogeriausia išnaudoti. Bet kaip išnaudoti? Pirmiausia ūkininkai turi daugiau skaityti laikraščius ir naudingas ūkio knygeles, nes be to negalima ir svajoti apie ūkio pagerinimą. Jei ūkininkai skaitymui pašvęstų ilgus vakarus ir šventadienius, tai jau ir to pakaktų.

Šiokiomis dienomis ūkininkas gali dirbti prie namų visokius smulkius darbus, būtent: taisyti pagedusius ūkio įrankius, vyti virves ir t. t. Dabar kaip tik metas susitvarkyti visokius medinius įrankius, pavyzdžiui grėblius, lopetas, vežimus ir t. t, Pas mus paprastai atsitinka taip, kad kai reikia eiti arti, tai ūkininkas pradeda taisyti plūgą, o kai reikia eiti grėbti, tai pradeda drožti grėblių vinutes. O darbas nelaukia: susirenka visi darbai vienu laiku ir tada ūkininkas nesuspėja visų atlikti. Kad to neatsitiktų, ūkininkai jau dabar turi prisidrožti grėblių vinučių, susiteisyti grėblius, vežimus, prisivyti pančių ir virvių, žodžiu, kad ligi pavasariui visa tai būtų atlikta. Tada bus daugiau laiko ir pavasario darbams.

Toliau, šiemet daugeliui ūkininkų bus sunku su sėkla, nes daugelis visiškai neturi miežių, lubino ir bulvių sėklai. Iš kur jų gauti? Suprantamas dalykas, kad ne iš kaimynų, nes ir kaimynai neturi. Todel teks sėklų pargabenti iš kitur. Bet kaip tai padaryti, Žinoma? pavieniui ūkininkui tai bus neįvykdomas dalykas. Todel turi bendrai susidėti sodžiai, po vieną arba po kelius, ir parsitraukti sėklų vagonais. Tai bus pats patogiausias ir pigiausias būdas. Laukti, kad sėklos pavasarį pačios atsiras, būtų pilniausia nesąmonė. Nesąmonė tikėtis ir kreditų sėkloms, ypač tiems, kurie nesijungia į draugijas. Nes jei pavasarį ir bus duodami kreditai sėkloms, tai tiktai koperativų nariams.

Jei ūkininkai jau dabar nepasirūpins sėkla pavasariui, tai paskui bus pervėlu ir gali atsitikti, kad daugelis negalės pavasarį apsėti savo laukų. Be to, daugelis ūkininkų pas mus dar neturi arpų ir sėja tiktai šluotomis išvėtytą sėklą. Tai taip pat yra didelė klaida, kurios nereikėtų daugiau pakartoti. Reikia atsiminti, kad iš šiūkšlių negali užaugti geri javai.

Dabar daugelyje vietų yra pastatytos javams valyti stotys, kur ūkininkai už kelius skatikus gali išsivalyti savo javus. Reiktų tomis stotimis kuoplačiausiai ūkininkams naudotis, juo labiau, kad išleistas sėklos, valymui skatikas šimtariopai apsimokės. Taigi, dabar kaip tik metas pradėti valyti savo javus sėklai, nes vėliau tam darbui gali nebūti laiko.

Jei ūkininkai atliks visus antraeilius darbus jau dabar, tai pavasaris jiems bus nebaisus. Taigi, liaukitės be jokio reikalo vaikščioti į turgus, o imkitės darbo.

X. I.

Sodų kenkėjai ir kova su jais.

1. Obelinė kandis.

Obelinė kandis — nedidelė peteliškė. Galva jos gana tankiai apaugusi trumpais plaukeliais. turi du čiuptuvu ir snapelį. Ant krūtinės skydelio baltos spalvos 4 juodos dėmelės. Pryšakiniai sparneiiai baltos spalvos, 4 juodos dėmelės. Pryšakiniai sparneliai paltos spalvos, išilgai jų 3 eilėmis sudėti juodi taškeliai.

Peteliškė atsiranda apie birželio mėnesio pradžią ir lakioja tiktai vakarais ir naktimis. Išsyk peteliškės laikosi ant žolės, bet vėliau pereina ant obels lapų ir šakų, palikdamos ant jų išmatų pavidale pilkai geltonų limpamų dėmių. Pasirinkus lygią vietą ant obels žievės, obelinė kandis sudeda nuo 20 ligi 60 pailgų mažų kiaušinėlių ir viršuj sulimpina juos ypatinga klijine medžia, kuri greit sukietėja ir tuo būdu pasidaro kaip ir stogelis. Išsyk kiaušinėliai būna geltonos spalvos, o vėliau daros pilki, todel juos ant žievės sunku pastebėti.

Už mėnesio iš kiaušinėlių išsirita kirmėlaitės ir visą rudenį ir žiemą praleidžia po stogeliu.

Bet kaip tik prasideda pavasaris ir išsprogsta pirmieji lapai, tos kirmėlaitės tuojau imasi juos ėsti. Tuojau vienam aikštės lapukų, beveik kiekviename lapų pluoštelyje, mes pastebime juodas dėmes, kurias išsyk užima tiktai lapo smailagalį, o toliau vis didėja ir didėja. Atskyrę juodoje lapo dėmėje apatinę dalį nuo viršutinės, mes pamatysime ten murzinus miltelius—išmatas, o išilgai žaliojo krašto daugybę mažų kirmėlaičių, kurias suėdusios lapo minkštimą, artinasi prie lapo kotelio. Išėjusios iš suėstų lapų vidurio, kirmėlaitės imasi ėsti ištisus lapus. Jos apsupa keletą lapų voratinklio siūlais ir gyvena ten kaip lizde. Suėdę lapus vienam lizde, jos taisosi antrą lizdą, paskui trečią ir tt. Kaip kuriais metais ant obels būna tiek tų lizdų, kad net medžiai nuo jų daros balti.

Tuo laiku kirmėlaitė yra gelsvos arba pilkos spalvos. Galva, kojos ir krūtinės skydas juodas spalvos. Per nugarą tęsiasi 2 eilės apskritų juodų dėmių, tokios dėmės randasi ir šonuose. Stiprus vortinklis puikiai saugoja kirmėles nuo lietaus ir paukščių, nes paukščiai bijosi paliesti vortinklį, kadangi paskui jiems sunku nuvalyti snapas.

Kirmėlės šios labai mitrios ir esant pavojui greit išbėga iš lizdo ir vortinklio siūlu nusileidzia žemėn. Pavasario pabaigoj jos virsta lėliukėmis. Lėliukės jų balzganos spalvos, susirenka kartu ir apsitrauk a bendru vortinkliu.

Žala nuo kandžių sodams būna gana didelė. Obels, netekusios lapų, taip nusilpsta, kad vaisių derlius sumažėja netik tais, bet ir sekančius metus.

Kova. Pirmiausia, pavasaryje reikia rinkti lapus su pajuodusiais galais ir sunaikinti. Vėliau reikia nudeginti lizdus su kirmėlėmis ir lėliukėmis. Deginimui reikia vartoti tam tikra benzininė lemputė, kurią pritaisoma ant ilgo smaigo, taip kad nesunku visus lizdus pasiekti. Tų lempučių galima gauti ūkio draugijų ir sodininkystės sankrovose. Liepsna nudegina tiktai pačius lizdus, o medžiams nieko nepakenkia. Deginti reikia vidudienį, kai sausas oras.

2. Vaisinė kandis.

Ši kandis visai panaši į obelinę kandį, tiktai priešakinių sparnų priešakinis kraštas išmargintas pilku brūkšneliu. Kirmėlaitė (vikšras) gelsvos spalvos su juodomis dėmelėmis. Leliukėmis virsta ne krūvoj, bet pavieniui ant šakų ir lapų, nes prieš tai jos apleidžia lizdą ir išsiskirsto į visas šalis. Lėliukės giedrios. Galva, krūtinė ir galas pilvelio juodos, o kita pilvelio dalis geltonos spalvos.

Kirmėlaitės ėda obelių ir kai kurių kitų medžių lapus. Gyvenimas jų beveik toks pats, kaip ir obelinių kandžių. Jos apsuka ne tik obelių lapus, bet ir vaisius vortinkliu, kurie paskui nudžiūsta ir nukrinta.

Kova. Kovos būdai tie patys, kaip ir su obeline kandimi.

3. Šilkaverpis auksauodegis.

Peteliškė maža, baltos spalvos. Pilvelio paskutiniai 4 žiedai tamsiai rausvos spalvos ir pridengti auksiniai rudais plaukeliais. Vikšrai (kirmėlaitės) apie $^1/_2$ verško ilgumo, tamsiai pilkos spalvos su raudonais brūkšniais ir taškeliais. Ant nugaros karpos, apaugusios geltonais plaukeliais. Kiekvienas žiedas iš nugaros šonų turi po baltą dėmelę. Kojų 8 poros. Peteliškė lakioja vakarais.

Birželio mėn. peteliškė sudeda apatinėje lapų pusėje, dažniausia obelių, o taipogi ąžuolų, gluosnių (žilvičių), rožių ir kt., kokia 200—300 kiaušinėlių sluoksniais, kuriuos ji ištepa limpamu skystimu ir pridengia nuimtais nuo savo pilvelio plaukeliais; tuo būdu gaunas labai šiltas žiemai apdaras. Už 2—3 savaičių iš kiaušinėlių išsirita mažos kirmėlaitės. Išsyk jos apėda viršutinę lapų odelę, paskui kotelius, o kad jie nenutrūktų, tai vortinklio siūlais prikabina prie šakučių. Apsukdamas paskui lapus šilkiniais siūlais, jos įsitaiso sau patogius lizdus, kurie apsaugoja jas nuo lietaus ir imasi ėsti lapų minkštimus, palikdamas tiktai kotelius ir gyslas.

Po kurio laiko kirmėlės imasi sau taisyti žiemai lizdus. Tam tikslui jos apsupa limpamu šilkiniu vortinkliu pilkos spalvos 8—10 lapų, jų kotelius tvirtai pririša prie šakutės, o viduryje iš balto šilkinio vortinklio įtaiso gardelius, ačiū kuriems nesibijo jokių šalčių. Pabaigoj rugpiūčio mėnesio kirmėlaitės neriasi pirmą kartą, o pabaigoj spalų mėnesio užmiega žiemos miegu.

Pirmąją vasarą kirmėlės ėda mažai, todel žalos augalams beveik nepadaro. Užtat sekantį pavasarį, pabaigoj balandžio arba pradžioj gegužės mėnesių, pradeda smarkiai kenkti obelims ir daugeliui kitų lapočių medžių, o taipogi krūmams. Pabudusios iš žiemos miego, jos godžiai imasi ėsti lapus ir pumpurus. Nakčiai jos sueina į lizdą, kur žiemavo, o dienų arba pavakarėmis mėgsta susirinkti į krūvą ir šildyties saulėje. Pradžioj gegužės kirmėlės neriasi antrą kartą, o pabaigoj gegužės trečią kartą. Po to jos apleidžia savo lizdus ir išsiskirsto į visas puses. Liepos mėnesyje kirmėlės pavirsta lėliukėmis tarp medžių lapų. Lėliukė tamsiai pilkos, beveik juodos spalvos.

Šios kirmėlės padaro sodams labai daug žalos. Dažnai jos suėda obelių visus pumpurus ir lapus ir tuo sulaiko medžio augimą ir vaisių vedimą ne vieniems metams,

Kova. 1. Kadangi kirmėlių lizdai gana dideli, tai nukritus lapams juos lengva pastebėti. Todel žiemos metu juos nuo medžių reikia nurinkti ir sunaikinti.

2. Rudenį arba anksti pavasarį iki balandžio mėnesio tepti padėtus kiaušinėlius žibalu, arba rinkti juos ir sunaikinti.

3. Pavasarį, prieš žydėjimą ir po žydėjimo, taškyti medžius tam tikrais nuodais, pavyzdžiui *Paryžiaus žaluma*.

4. Šilkaverpis žiedinis.

Peteliškės priešakiniai sparnai rausvai geltonos spalvos, su gana plačiais tamsiais brūkšniais skersai sparnų. Užpakaliniai sparnai šviesesni. Tamsiai pilkus kiaušinėlius kaip aguonos grūdas didumo, peteliškė sudeda žiedais aplink vienametes šakutes arba aplink lapų kotelius ir sulipina ypatinga limpama medžiaga. Toks kiaušinėlių žiedas būna taip tvirtas, kad jį sunku įpiauti nagu.

Šios peteliškės labai veislios: kaip kuriuose žieduose galima priskaityti 300—400 kiaušinėlių. Kiaušinėlius peteliškė sudeda birželio mėnesyje. Visą rudenį ir žiemą tie kiaušinėliai praleidžia medžiuose, o tie, kuriuos peteliškė sudėjo aplink lapų kotelius, žiemuoja ant žemės po sniegu. Pavasarį iš kiaušinėlių žiedo išsirita daugybė juodų kirmėlaičių, pridengtų pilkais plaukėliais, kurios tuojau imasi ėsti obelių ir kitų medžių pumpurus, o paskui ir lapus. Jos greit auga. Visai užaugusi kirmėlaitė būna daugiau kaip verško ilgumo. Užaugusios kirmėlės galva mėlsvos spalvos. Galvoje dvi juodos dėmės, panašios į akis. Kiekviename 3 pirmagalinių žiedų arba narvelių, po porą juodų dėmių. Išilgai melsvos nugaros eina siauras baltas brūkšnis, o šonuose du rausvi brūkšniai, perskirti viduryje juoda linija. Visas kūnas pridengtas retais plaukeliais, šonuose pilkos, o nugara — juodos spalvos.

Kirmėlaitės laikosi draugijomis. Išsiskirsčiusios į visas puses ganymuisi, jos nuolat išleidžia iš saves ploną siūlą — voratinklį. Susirinkusios ant medžio liemens arba išsišakojimo vietoje, jos prisidengia baltu voratinkliu. Birželio mėn. pabaigoj kirmėlės išsiskirsto į visas puses, sulenda į medžių plyšius, tvoras, po lapais ir virsta lėliukėmis. Lėliukių vystyklai baltos spalvos.

Kova.

1. Kova su šilkaverpiu daug lengvesne negu su kitais sodų kenkėjais. Susirinkusios į savo lizdą, kirmėlės nemėgsta ji mesti ir neišlaksto į visas puses, todel atsargiai jos galima nuimti kartu su visu lizdu ir sunaikinti. Nukritus nuo medžių lapams reikia apžiūrėti medžių šakas, nupiauti ir sunaikinti tos šakutės, kurių sudėti šilkaverpio kiaušinėliai.

2. Jei kenkėjų labai daug, tai prieš ir po žydėjimo medžius taškyti įvairiais nuodais, kaip *Paryžiaus žaluma* ir kt.

P. K.

Šis tas apie arklius.

Veislinių arklių parinkimas.

Norint turėti gerus arklius, reikia būtinai turėti geros veislinės kumelės ir leisti jas tiktai gerais eržilais. Iš arklių tėvų paprastai reikalaujame, kad jie gerai perduotų savo ypatybes vaikams. Tačiau reikia neužmiršti, kad veisliniai gyvuliai perduoda savo vaikams netik gerąsias puses, bet ir ydas. Todel aišku, kad gerų kumelių galima laukti tiktai iš gerų tėvų, kitaip sakant, tik tada, jei turime gera veislinę kumelę ir jei apleidome ją gerų eržilu. Pas mus ūkininkai nelabai daug kreipia domės į šią aplinkybę, ypač kai del eržilo, nes leidžia paprastai pirmu papuolusiu, dažnai auganćiu kumeliu, kad nereikėtų vienas-kitas auksinas užmokėti už gerą eržilą. Bet tai yra didelė klaida. Taip darydami ūkininkai gerų arklių niekuomet neturės. Ir geriausiai šerdami ir prižiūrėdami iš blogų arklių nepadarysime gerų. Arklių gerumas yra paveldimas, tai yra pareina nuo tėvų, bet anaiptol ne nuo pašaro ir priežiūros. Geras pašaras ir prižiūrėjimas tiktai sustiprina jau įgimtas gerąsias puses, bet anaiptol jų neiššaukia. O tai yra didelis skirtumas. Taigi, jei norite turėti gerus arklius, tai daugiau kreipkite domės į veislinius kumelę ir eržilą.

Kokis turi būti veislinis eržilas.

Veislinis eržilas turi būti sveikas ir be jokių kūno trūkumų, tiek vidujinių, tiek paviršutinių. Kadangi kumeliams persiduoda ir tėvų ydos, tai tos ydos žymiai sumažintų kumeliukų vertę. Prie eržilą ydų reikia priskaityti ne tik įvairius kūno trukumus, bet taipo gi būdo. Taigi, visokių naravingų eržilų taip pat reikia vienyti, nes ir jo būdo ydos gali persiduoti kumeliukui.

Antras gana svarbus dalykas, kurio negalima pamiršti parenkant veislei eržilą, tai—kad jis perdaug nesiskirtų nuo kumelės savo ūgiu. Jei eržilas bus daug didesnis už kumelę savo ūgiu, tai kumeliukai dažniausiai būna negražiai ir neproporciniai sudėti. Be to, tokiuose atsitikimuose dažniausia kumelė sunkiai gimdo.

Jei iš mažų arklių norime pereiti prie didelių, tai prie to turime eiti iš lėto, ne ūmai. Tokiuose atsitikimuose negalima mūsų mažų kumelių leisti išsyk dideliais eržilais, bet pirma parenkame kurią nors vidutinę veislę, ir tik vaikus galime paskui leisti sunkesniais eržilais.

Leidimui geriausia tinka tiktai gryno kraujo eržilai, nes tokie geriausia perduoda savo ypatybes vaikams. Nors ir gražiausi maišyto kraujo eržilai savo gerąsias puses ne visuomet perduoda vaikams gerai, todel tokių eržilų reikia vengti. Jei arti nėra gryno kraujo atatinkamų eržilų, tai tada parenkame žinomus paprastus eržilus, kurie geriau perduoda gerąsias savo ypatybes.

Apskritai, ir tos pačios rasės eržilai dažnai daug vienas nuo kito skiriasi. Todel parenkant veislei eržilą reikia vaduoties individualiu kiekvieno egzempliorius įvertinimu. Geras eržvilas turi būti linksmas, jautrus ir drąsus su gerai išlavėjustu pirmagaliu ir stipriu kaklu, tačiau ne nudribusiu. Bendras kūno sudėjimas turi būti gražus ir proporcingas ir svarbiausia neprivalo turėti ydų, kurios mažintų jo vertę.

Parenkant veislei eržilą reikia žiūrėti, kad jis neturėtų šių ydų. Didžiausias eržilo yda yra jo neveislumas, arba bent mažas veislumas. Ši yda yra įgimta ir gana stipriai persiduoda vaikams. Visuomet reikia daugiau kreipti domės į visus eržilo paveldėtus (įgimtus) trūkumus, negu į trūkumus vėliau gautus, pavyzdžiui, iš priežasties sunkaus darbo.

Apie eržilo vertę reikia spręsti visuomet iš to, kaip jis perduoda savo ypatybes, taigi iš jaunosios kartos. Todel visuomet yra naudingiau leisti kumeles tais eržilais, kurie jau žinomi ir kurie jau davė skaitlingą kartą, negu jaunais ir šviežiai pargabentais eržilais.

Į eržilo spalvą dažniausia nukreipiama domės. Tačiau jei yra pasirinkimas, tai visuomet geriau laikyties tamsesnės spalvos, negu šviesios (šyvų, kaštoninių), nes šviesias arklius bus sunkiau valyti, nes jų plaukai greičiau teršiasi, ypač blogai krečiant tvartus.

(B. d.)

Apie kralikus.

Paskutiniais laikais pas mus daugiau pradedama interesuotis kralikais; apie tai liūdija gaunami laiškai su įvairiais paklausimais. Todel aš čia noriu bent kelius žodžius pasakyti apie šiuos mažus, bet naudingus naminius žvėriukus.

Išimtinai užsiimti kralikais mūsų sąlygose neapsimokės, bet kaipo pridedama ūkio šaka kralikai gali būti ūkininkui gana rimta paspirtis ir gausiai apmokėti už visas įdėtas lešas ir darbą. Kralikinystė galima užsiimti greta su naminiais paukščiais. Taip užsieniuose paprastai ir daroma.

Kralikų laikymas nėra sunkus darbas, o užlaikymas jų sodžiuje atsieina labai pigiai. Laikant kralikus daugiausia reikia kreipti domės į trobos sausumą ir švarumą. Šalčių kralikai nesibijo ir išlaiko net didelius šalčius, bet drėgnumas ir nešvara labai jiems kenkia. Malonus ir švelnus apsėjimas auginant kralikus nemaža turi reikšmės. Kralikai prie savo šeimininkų greit pripranta ir daros rankiniai, jei su jais apsieinama švelniai. Priešingam atsitikime jie daros nekantrūs, ypač patelės, ir dažnai sužeidžia savo vaikus.

Kiekviena kraliko dalelė duoda žmogui naudą. Pirmiausia, kralikai duoda neblogus kailiukus, kurie pastaraisiais laikais turi savo kainą. Kadangi brangieji žvėriukai pamažu nyksta, todel jų vietą pamažu užima kralikai, kurie duoda gana tvirtą, šiltą ir gražų kailelį, kurį dabar vaitoja dažytą arba nedažytą.

Toliau, kralikai duoda dar *vilną*. Jei kraliką nulupa vasaros metu, kai jie šeriasi, arba belupant sudarko odą, tai tokia oda kur kas pigesnė. Tokiuose atsitikimuose reikia vilna nuskusti ir ji galima gana brangiai parduoti.

Trečia nauda iš kralikų — tai *pūkai*. Kralikų pūkai šiltesni už geriausią vilną ir todel už juos gana brangiai moka.

Ketvirta nauda iš kraliko — tai *oda*. Iš kralikų odos daro mašneles, pirštines, dirželius ir t. t.

Pagaliau, iš kralikų gaunama *mėsa*, skoniu primenanti vištieną. Savo maistingumu kraliko mėsa užima toli ne paskutinę vietą. Laikant kralikų ūkininkas galėtų geriau pavalgyti ir darbininkus geriau maitinti, todel ir darbas geriau eitų, nes geriausia žmogus dirba tada, kai ne alkanas.

Kralikų veislės.

Kralikų yra daug visokių veislių ir savo ypatybėmis jie skiriasi į mėsinguosius, kailinius ir pūkinius kralikus.

Mėsingieji kralikai. Prie šitų kralikų priklauso *Belgijos milžinai*. Šitų kralikų tėvynė—Belgijos provincija Flandrija. Savo paviršutine išvaizda šitie kralikai panašūs į mūsų kiškį. Vidutinis šių kralikų svoris 5—6 kg. Geriau maitinant pusantrų metų kralikė šios veislės dažnai sveria 8 kg., o grynos mėsos duoda 5 kg. Šios veislės kralikai turi ilgą liemenį, storus kaulus, didelę galvą, stačias au is ligi $3^1/_2$ veršku ilgumo ir tamsias dideles akis.

Plauko spalva įvairi, bet labiausia mėgiama — kiškio spalva. Šios veislės likai gana jaukūs ir ėdrūs. Patelės labai vaisingos.

Prancūzų avinai. Šie kralikai pasižymi didele galva ir plačiais griaučiais; senų patelių būna paprastai taukų pagurklis. Ausys ilgos, ligi $^1/_4$ d. aršino, nudribusios, todel juos vadina dar aplėpusiais. Spalva įvairi, bet dažniausia pilka. Penint jie pasiekia 8 kg. svorio ir daugiau. Šiaip šie kralikai yra tingūs ir labai ėdrūs. Trečias metais labai sunki ir jau veislei netinka. Be to, šie kralikai lepesni už Belgijos milžinus ir greičiau peršala.

Anglų avinai. Šie kralikai visai panašūs į viršuj minėtus, tiktai turi dar ilgesnes ausis.

Kailiniai kralikai. Iš šitų kralikų pirmiausia reikia paminėti vadinamuosius *sidabrinius kralikus.* Šie kralikai labai gražiai sudėti: maža, apskrita galva su siauromis, trumpomis ir stačiomis ausimis, kas jiems priduoda daug gražumo. Sveria 3 kg., o kai kada net 5 kg. Patelės labai gerai ir rūpestingai augina savo vaikus. Šie kralikai gana kantrūs ir lengviau perneša žiemos šaltį, negu šiltą, tvankų narvelį. Šiaip šie kralikai gana gyvi ir linksmi, išleidus iš narvelio, sunku juos sugauti.

Sidabrinė šių kralikų spalva randas ne iš karto: ką tik gimę jie būna visiškai juodos spalvos, gi šeštą savaitę jų spalva keičiasi, pradedant nuo nosies, uodegos ir pilvelio; toliau pasikeičia galvos, nugaros, krūtinės ir ausų spalva.

Labiausiai yra branginami tamsiai ir šviesiai sidabrinės spalvos kaileliai.

Rusų baltieji. Rusų baltieji arba gornostajiniai kralikai yra maži, apie 2—$3^1/_3$ kg. svorio, plaukas trumpas, švelnus, žvilgąs, grynai baltos spalvos; nosis, ausys, pusė letenų ir uodega juodi. Gražiausios spalvos būna šviežiai nusišėrę šešių mėnesių kralikai. Senesniųjų kralikų spalva būna blogesnė, nes esti pilko šešėlio. Šiaip šie kralikai jaukūs ir ne lepūs.

Mėlynieji milžinai. Šie kralikai panašūs į Belgų kralikus, tiktai pilkai mėlynos spalvos. Juo spalva jų tamsesne, juo labiau vertinama.

Pūkiniai kralikai. Iš šių kralikų pirmoji vieta priklauso Angoros kralikams. Šiuos kralikus augina išimtinai del pūkų, kurie dengia visą jų kūną, neišskirant galvos ir ausų. Pūkų ilgis būna ligi 5 su puse veršku. Del pūkų ilgumo šie kralikai išrodo dideli, nors iš tikrųjų užangęs kralikas sveria 3 kg. ir labai retai 4 kg.

Angoros kralikai lengvai peržiemuoja. Šie kralikai reikalauja geresnės priežiūros, ypač plaukų, nes kitaip plaukai blogėja ir susivelia į kaltūnus. Pats geriausias pūkas gaunama nuo nugaros ir šlaunų. Nuo krūtinės, kaklo ir pilvo pūkų gaunama mažiau ir patys pūkai būna blogesni; šiuos pūkus maišyti su pirmosios rūšies pūkais nepatariama, nes tuo žymiai sumažėtų pirmųjų kaina. Be to, patelių pūkai geresni, negu patinėlių. Ypatingai vertinama juodųjų ir baltųjų kralikų pūkai.

Angoros kralikų mėsa tinka valgymui tiktai ligi 4 metų, o po to daros neskani.

(B. d.).

Ūkio patarimai.

Paklausimas. 1) Šiemet man tenka sėti linus į bulvieną, bet kaimynai kalba, kad bulvienoj linai nenusiduoda. Ar tiesa? Ir po kokių augalų geriausia sėti linus? 2) Kokius javus geriausia sėti į linieną? Kalba, kad linai nuliesiną dirvą, tai gal trąšų reiktų duoti?

V. Vidzbalis.

Atsakymas. 1) Į bulvieną linus galite drąsiai sėti, tiktai patręškite kalio trąšomis. Mat, bulvės iš žemės išima daug kalio trąšos, o linai taip pat daug reikalauja kalio trąšos. Linai geriausia nusiduoda pievų ir dobilų plėšiniuose.

2) Po linų geriausia sėti avižas arba daugmetės pašarinės žoles. Galima po linų ir kitus augalus sėti, tiktai reikia gerai žemė patręšti, nes išikrųjų, linai pusėtinai nuliesina dirvą, ypač jei jie dažnai sėjami.

Paklausimas. Jau nuo senjai sėjame lubiną. Lubinas užauga geras, kai kada net labai geras, bet keistas dalykas! Kai apariame lubiną, tai javai vis nedera gerai. Aš nežinau, kas čia per priežastis, dirvoje yra kokių nuodų, kurie javams kenkia. Kas daryti, kad po lubino javai gerai augtų. Žmonės sako, kad lubinas žemę nuliesina! Ar teisybė? Prašau atsakyti per laikraštį.

Ar—kas.

Atsakymas. Jei gerai užauga lubinas, tai po lubino turi gerai užaugti ir javai. Jei pas Tamstą po gero lubino javai vis delto nedera gerai, tai čia priežastis bus ta, kad žemėje pritrūko fosforo rūgšties ir kalio trąšų. Dadėkite prie lubino fosforo rūgšties ir kalio trąšų ir po lubino viskas gerai augs. Jokie nuodai čia javams nepakenkia.

Kai del Tamstos antrojo klausimo, tai galime užtikrinti, kad lubinas dirvos nenuliesina. Tačiau kartais atsitinka, kad trešiant žemę vien žaliaisiais mėšlais pritrūksta dirvoje fosforo rūgšties ir kalio, o tada, žinoma javai neauga gerai. Todel trešiant dirvą žaliaisiais mėšlais, reikia visuomet berti ir mineralinių trąšų, būtent: tomamilčių ir kalio druskų.

Paklausimas. Rudenį per Ūkio draugiją išsirašėme mineralinių trąšų (zuperio), trąšos pavėlino ir todel išbarstyti ant rugių nesuspėjome. Tai ar galima bus dabar berti zuperio ant rugių pavasarį, ypač kur nebuvo krėsta tvarto mėšlu ir ar zuperis rugiams padės?

P. Bobnis.

Atsakymas. Į panašų klausimą jau buvo atsakyta „Dirvoje", bet Tamsta gal „Dirvos" neskaitai, todel dar kartą atsakome. Zuperį barstoma tiktai prieš rugių sėjimą. Barstyti pavasarį yra ne racijonalu, tas būdas neišmėgintas ir todel ir Tamstai nepatariame. Jei iš pavasario rugiai silpnai išrodo, tai galite berti salietros nuo 48 ligi 96 kg. į hektarą.

Paklausimas. Iš rudens nesuspėjau aparti mėšlo bulvėms, tai ar verta vežti mėšlas pavasarį? Žemė lengva, prie juodžemio. Knygelėje aš skaičiau, kad šviežias mėšlas bulvėms netinka. Gal vietoj mėšlo duoti mineralinių trąšų? Jei taip, tai kokių?

A. Butrimas.

Atsakymas. Jei nesuspėjote mėšlo aparti ir rudens, tai galite aparti pavasarį. Žemė Tamstos lengva, tai mėšlas suspės suputi. Kas kita būtų, jei dirva kieta, molinė. Tada mėšlas būtinai reikėtų aparti iš rudens. Pavasarį bulvėms tinka tiktai gerai perpuvęs mėšlas. Aparti jį reikia kaip galima anksčiau. Aparti mėšlas kartu su bulvių sėkla negera, nes tada bulvės labiau auga į virkščias ir maža duoda gumbų.

Šviežias mėšlas bulvėms netinka, nes tada sumažėja bulvėse krakmolo. Jei mėšlu dirvą tręšiate riebiai, tai mineralinių trąšų galima ir neduoti. Priešingam atsitikime galite berti tomamilčių arba superio, kalio druskos ir azotniako.

Paklausimas. Šią žiemą arklius užpuolė utėlės ir jie labai kasosi. Kas daryti?

L. S.

Atsakymas. Ištrinkite arklio odą *kreolino* mišiniu ir pridenkite, ant nakties dekiu arba paklode, nepaliks nė vienos utėlės. Kreolino galima gauti kiekviename vaistų sandėlyje ir reikia pirkti tik vai išvalytas. Vaistams imama 1 vandens kvorta ir 1 valgomas šaukštas kreolino. Ištrinti arklio oda geriausia ant nakties.

Paklausimas. Malonėkite man atsakyti į šį klausimą. Kas daryti, kai ūkininkas sumoka jam paskirtą mokesį už žemę, o praėjus kiek laiko Valsčiaus Valdyba vėl reikalauja daugiau, pavadindami juos „zaleglais"? Ir kada ateina kita paskirto mokesčio rata sumokėti, tai valdininkai nepriima, nesumokėjus to, kurį jie vadina „zaleglu". Ir parodžius kvitus nieko negelbsti, jie sako, kad tada reikėjo daugiau sumokėti, bet kokiu būdu, tai nežinia. Mes kai mokam paskirtą mokestį už žemę 1-mos ar 2-ros ratos, tai nesumokant pilnos ratos jie nepriima, tik tada priima, kai viską sumokam. Tai kokiu būdų čia gali papikti „zaległy"? Buvom padavę skundą į Švenčionių Urząd Skarbowy ir Izba Skarbowa Vilniuje ir visus prirodymais, kiek turime žemės ir kiek sumokėjome mokesčių ir vis tiek mūsų skundą atmetė. Prašau patarti, kas tokiuose atsitikimuose daryti?

K. Ukininkas.

Atsakymas Nematę kvitų negalime nieko tikra pasakyti. Su mokesčiais dabar apskritai painiava, nes mokama ne tik už žemę, bet taipogi dar visą eilę kitokių mokesčių. Valsčiuose beveik niekuomet iš karto galutinai nenustato mokesčių, o vėliau ima dar taip vadinamus lyginamus mokesčius (wyrównawczy). Tai šituos gal ir vadina „zaleglais". Šiame dalyke tiktai vieną patarimą galime duoti: saugokite visus kvitus ir prie progos pasitarkite su nusimanančiu žmogumi.

Valsčiaus Valdybos nėra labai tobulios, o mokesčių sistema pas mus yra lauai paini, gali kartais valdininkai be blogos valios suklysti ir pareikalauti to paties mokesčio antrą kartą (būva atsitikimų ir Vilniuje). Kai turėsite kvitus rankose, tai išaiškinus dalyką visuomet bus galima skųsties Vilniuje ar asmeniškai, ar tarpininkaujant Draugijai. Kitos išeities nėra.

Paklausimas. Šeriu arklį neblogai, bet pašaro nenori ėsti, nors į siečką maišau dobilų. Arklys išrodo sveikas ir jokios ligos jame nepastebiu. Gal yra kokių vaistų, kad arklys pašarą geriau ėstų?

Ukininko sūnus.

Atsakymas. Arklio apetito pagerinimui galite duoti šių vaistų. Paimkite glauberio druskos 300 gr., valgomosios druskos—150 gr., kadugių uogų miltelių—100 gr. ir sėlenų 150 gr.; visa tai gerai sumaišykite. Šio mišinio galite duoti arkliui kartu su pašaru 3 kartus į dieną po pusę saujos kiekvieną kartą.

Paklausimas. Į pūdymą buvau pasodinęs bulvių, o bulves nukaręs norėjau toj vietoj sėti rugių. Bulvės nukasėme vėlai, tai rugių nesuspėjau pasėti. Tai kas dabar bus geriausia į tą žemę sėti? Žemė lengva, vidutinai kėsta tvarto mėšlu.

U. S.

Atsakymas. Galite sėti miežius arba avižas, o į avižas dobilų, taip pat žirnius ir kt. augalus.

KORESPONDENCIJOS.

Vilniaus-Trakų apskr.

Voriškis. Valkinykų val. Ir pas mus sausio mėnesį buvo surengta eglutė, kuri buvo labai gražiai papuošta. Vaikai gražiai žaidė, deklamavo ir dainavo įvairias daineles. Prie eglutės buvo surengtas ir vaikų lošimėlis, kuris padarė labai gero įspūdžio žiūrėtojams. Žmonių buvo prisirinkę labai daug, jaunimo suvažiavo net iš šešių sodžių. Po vaidinimo ir eglutės jaunimas šoko tvarkingai, nesimušė ir nesistumdė, kaip kitur tai madoj. Mes, voriškiečiai, linkime mokytojai N. Kvietinytei ilgai darbuotis ir šviesti mūsų sodžių.

Varas.

Krūminiai, Valkinykų valsč. Nors trumpai paminėsiu apie mūsų sodžiaus Šv. Kazimiero D—jos skyrių ir jo narius. Šių m. sausio mėn. 20 d. buvo Šv. Kazimiero D—jos visuotinis metinis susirinkimas, buvo visokių paskaitų ir šiaip gražių pasikalbėjimų... Tiktai gaila, kad per susirinkimą mažai matėsi mūsų jaunimo, dalyvavo vien tik vyrai ir moterys ir mūsų jaunimo tiktai 4 berniukai ir 3 mergaitės. Visi kiti pasikvietę muzikontą kitame name šoko. Paskui atsigėrę baltakės norėjo eiti į susirinkimą pakelti triukšmą, bet tas nepasisekė. Taigi gėda ir didelė gėda mūsų tokiam jaunimui. Po paskaitų sekė valdybos rinkimai. Visi išrinktieji pasižadėjo iš vien dirbti dr—jos ir visuomenės labui.

Narys.

Kamorūnai, Varėnos valsč. Dėka įsisteigusiam Šv. Kazimiero D—jos skyriui mūsų kaimas žengia sparčiai pirmyn. Dažnai lošia vakarėlius ir kas mėnuo daro susirinkimus, knygos ir gi visos skaitomos. Šių metų sausio 29 d. atsilankė iš C. Valdybos p. Butrimas su judomuoju kinu ir skaitė paskaitą apie Draugijos tikslą, ragindamas žmones skaityti knygas ir laikraščius. Čia pat užsiprenumeravo 3 „Viln. Rytojus" ir 6 „Jaunimo Dr." Atsiranda ir pas mus nenaudėlių mergaičių, kurios jau apsidaužiusios apie Vilnių.

Ausis.

Pabaronė, Varėnos val. Šis sodžiukas nedidelis vos 12 namų ir stovi viduje miško. Kaip žmonės, taip ir laikraščiai čia nesilankė. Dėka Šv. Kazimiero D—jos atsilankė su judinamuoju kinu p. Butrimas ir pažadino iš miego. Aiškino kokią naudą duoda knygų ir laikraščių skaitymas. Supratę naudingumą užsiprenumeravo 2 egz. „V. R." ir 3 „J. Dr." Bėdą turi tėvai su vaikeliais, kurių yra apie 30, o mokykla iš visų pusių toli. Kreipėsi į „Rytą", bet jokio atsakymo negavo. Nors mokyklos nėra, bet pažadins juos prie kultūrinio darbo laikraštėlis, kurs tik šiemet pradės lankytis.

Akis.

Švenčionių apskr.

Rekučiai, Kaltinėnų valsč. Ilgą laiką neturėjome savosios mokyklos, ir buvome verčiami leisti lenkiškon mokyklon, kuri veikia pas mus jau treti metai. Joje visą laiką buvo tik keli mokiniai. Bet atvykus šiemet lietuvių mokytojui p. Vinciūnui, savo vaikus su džiaugsmu paleidome lietuviškon mokyklon, kuri, tikimės, mūsų vaikus netik išmokys skaityti ir rašyti, bet ir gimtosios mūsų kalbos, kurios nemokoma svetimose mokyklose. Paskutiniu metu sukruto ir jaunimas, o ypač mergaitės ėmėsi išsirašinėti laikraščius. Dabar tuo tarpu gauname 3 egz. „Vilniaus Rytojaus" ir keletą „Jaunimo Draugo", bet ilgainiui manome daugiau išsirašyti (Nereikia ilgai laukt, o dabar išsirašyt. *Red.*).

Algirdas.

Juodalaukis, Daugeliškio valsč. Pereitų metų pabaigoje čia susitvėrė Šv. Kazimiero Dr-jos skyrius, kuris pradėjo smarkiai veikti. Per Kalėdas atsilankė pas mus p. Raginis su paskaita ir kinu. Po to visi seni ir jauni susirašė skyriaus nariais, o vasario 2 dieną jau suruošė viešą vakarą, kuriame vietos jaunimas savo jėgomis pastatė „Verpėja po kryžiumi". Žodžiu, po truputį išsijudinome, nors dar ne visi.

Ieškus.

Paringys, Daugeliškio valsč. Nors Paringys skęsta vasarą giliame purve, o žiemą gausiai apdovanotas sniegu, lyg visų užmirštas, bet vienok ir čia šviečia apšvietos saulutė, užia gyvenimas: vyksta vakarėliai, skamba dainos ir t.t.

Sausio mėn. 13 d. buvo čia surengtas vakarėlis,—vaidinta drama „šv. Agnietė". Lošimas pasisekė labai gerai. Po vaidinimo vedamas vietinio klebono bažnytinis choras padainavo nemažai gražių dainų, kurių dailiomis melodijomis sužavėta publika, klausėsi šaukdama kai kurias atkartoti. Dainelės sušilde svetelių širdis, jų ūpas pakilo aukštai. Prie vakarėlio suruošimo daug prisidėjo savo darbštumu vietinė mokytoja M. Malinauskaitė.

Svečias.

Dūdos. Daugeliškio valsč. Šių metų vasario mėn. 2 d. čia buvo vaidinamas „Bajoras Gaidys" 5 veiksmų komedija. Vakarą rengė vietos šv. Kazimiero skyrius, kuris Daugeliškio apylinkėj pavyzdingiausiai veikia. Po vaidinimo buvo žaidimai ir šokiai, pritariant garsiems Daugeliškio muzikontams p. Bonkams. Tenka pastebėti, kad vietos jaunimas, kuris čia susibūręs į minėtą skyrių, labai mėgsta vakarus, kuruios rengia vieną po kito be jokio poilsio. Tik reikėtų palinkėti skyriui ir jo šulam toliau eiti tuo keliu, kuris netik pritraukia į save lietuvį sodietį, bet ir inteligentą ir svetimtautį. Tai yra malonus reiškinys, jei svetimtaučiai domisi mūsų kultūriniu darbu.

Dūdų Lep.

Miežionėliai. Šiais metais pas mus veikia net dvi mokyklos: Liaudies mokykla, su mokytoju p. Muraliu ir siuvimo mokykla — su mokytojoms M. Smailyte ir U. Surinėnaite. Pirmpji mokykla gyvuoja gan stipriai, antra silpniau, nes žmonės mažai dar įeertina amato reikalingumą. Jau antri metai kaip gyvuoja Šv. Kaz. Dr-jos skyrius, kurs dirba gana sparčiai. Iki šiol suruošė 5 vakarėlius, o vasario 3 d. suruošė 6 vakarėlį. Į vakarėlį atėjo ne tik vietinis jaunimas, bet ir iš kitų sodžių. Turėjo statyti du veikalus: „Susiprato" Kl. Daugaičio ir vienaveiksnį vaizdelį „Meilės parodijos". Bet pirmutiniam nedavė starostija leidimo.

Juozelis

Lydos apskr.

Vigonys, Rodunės valsč. Sausio mėn. mūsų mokytojas p. Radzevičius suruošė jaunimui eglutę. Eglutė buvo gana turtinga, visas sodžius suėjo pažiūrėti. Dainavo lietuviškas dainas ir Lietuvos himną. Jaunimas gana susipratęs. Įeidami pirkion visi sveikinasi lietuviškai. Kambariuose ir gi atprato sėdėti su kepurėmis. Daugumos ūkininkų kambarai papuošti lietuviškais kaspinais, nes labai pagirtina. Jaunimas nešioja prisisegę Vytis nebijodami jokių kliūčių. Atvažiuodamas p. Radzevičius rado mūsų sodžių sulenkėjusį, bet pabuvus ilgesnį laiką virto kitaip.

Žvirblėlis.

Seinų apskr.

Seinai. Ar mes kada nors susilauksime teisybės, nežinome, o juo labiau, kad jos nėra ir bažnyčioje. Seinų parapija didžiumoje yra lietuviška, bet pamaldos nustumtos į paskutinę vietą. Nuo pat ryto iki 11 valandos bažnyčioje giedama lenkiškai, po sumos vėl lenkiškas pamokslas, Angelas Dievo ir tik po to pamokslas lietuviškai. Esant tokiai tvarkai, žinoma, kad lietuvių dauguma, o ypač žiemos metu, nesulaukia pamokslo ir vieni prasėdi pas žydus karčiamose, kiti išvažinėja namon. Rodos laikas būtų lietuviams smarkiai griebtis ieškoti savo lygių teisių.

Žvainys.

Burbiškės, Krasnavo valsč. (*Areštams nėra pabaigos*). Š. m. sausio mėn. 21 d. buvo atvažiavęs mūsų sodžiuje iš Vilniaus prelegentas Subačius su paskaita. Paskaita prasidėjo apie 6 val. vak., žmonių buvo prisirinkę pilnutėlė pirkia. Tuo tarpu parubežiniai kareiviai eina sargybą ir eidami patėmijo per langus, kad pirkioje daug žmonių. Neilgai palaukus pasigirdo priemenėj šaržanto nežmoniški žodžiai „Jakie wy tu do cholery zebrania robicie" ir pareikalavo kad išeitų namų savininkas į priemenę. Savininkas pranešė, kas per susirinkimas. Toliau pareikalavo kad išeitų į priemenę ir prelegentas, o visiems susirinkusiems liepė išsiskirstyti. Žinoma, visi įbauginti išėjo iš pirkios, bet namo neėjo, nes tą dieną mūsų sodžiuje buvo šermenys, tai visi nuėjo šermenyse, bet ir tenai choronžas išvaikė visus, nepalikdamas nei giesmininkų. Paliko tik namų 3 asmenis ir negyvėlį. Iš ten sugrįžęs pas pirmininką, suareštavo prelegentą ir nusivarė į Seinus. Vėliau sužinojome, kad prelegentą paleido.

Peršiekštis.

Nepriklausomoj Lietuvoj.

Pirmojo Lietuvos armijos mūšio sukaktuvės.

1919 m. 8 ir 9 vasario netoli Kėdainių pirmą kartą įvyko atgimusios Lietuvos armijos mūšis su bolševikais. Tame mūšyje krito už Nepriklausomybę pirmas Lietuvos armijos kareivis Povilas Lukšys. Jam šią vasarą bus pastatytas Kėdainių mieste paminklas.

Sektinas pavyzdys.

Ukmergė Gimnazijos direktoriaus p. K. Ambroziejaus ir kalbos bei literatūros mokytojo p. K. Meškausko pastangų dėka pavyko beveik kiekvieną šeštadienį suruošti gimnazijos salėje literatūros vakarus, ruošiamus pačių mokyklos mokinių. Į šiuos vakarus kviečiami ir vietos inteligentai, kur jie turi galimumo susipažinti su literatūros dalykais ir pasigėrėti mokinių nudirbtais darbais.

Ar negalėtų čia Ukmergė tarnauti pavyzdžiu ir mūsų gimnazijoms? Ar negera būtų greta mokinių kuopelių ruošiamų literatų susirinkimų ruošti ir tokios rūšies susirinkimus, kur būtų skaitimi mūsų literatūros kūriniai? Ar nepaskatintų jie didesnio mūsų mokinių skaičiaus susidomėti mūsų literatūra?

Plečkaitininkai karo teisme.

Šio mėn. 26 dieną, kaip praneša Lietuvos spauda, Kaune prasidės karo teisme plečkaitininkų byla, kurioje kaltinama 21 asmuo už sukilimo ruošimą Alytuje 1927 metais rudenį. Dalis kaltinamųjų sėdi kalėjime, dalis paleista už kaucijas. Didžiausias kaltininkas esąs buvęs seimo atstovas Kedys, kuris su Paplausku ruošė sukilimą, bet nenusisekus atbėgo Vilniun.

Kaune nemėgsta lenkiškų filmų,

Lietuvos spauda praneša, kad šio mėn. 3 d. viename Kauno kinų buvo rodomas lenkų filmas „Apie ką nekalbama", kuriame dalyvauja garsi lenkų filmo artistė Smosarska. Filmą nežinomi asmens padegė, del ko kilo triukšmas. Beto sudaužytas filmo aparatas. Nustolių padaryta 15.000 litų. Toki lenkiškų filmų naikinimai pasikartoja dažnai, nes matyt kauniečiai nemėgsta propagojamo lenkiškumo.

Naujas Suomijos pasiuntinys Knune.

Šio mėn. 4 dieną naujai paskirtas Suomijos pasiuntinys Kaune p. Hynkinen iškilmingoje audiencijoje įteikė savo paskyrimo raštus Lietuvos prezidentui. Įteikdamas pasiuntinys pasakė kalbą, į kurią atsakė prezidentas.

Naujas katalikų laikraštis.

Lietuvių spauda praneša, kad nuo naujų metų „Lietuvos Katalikų Sąjunga" leidžia savaitinį laikraštį „Vienybę", kuris atvirai palaiko dabartinę tautinę Lietuvos vyriausybę.

Ir Lietuvoj būta šalčių.

Didelių šalčių būta ir Lietuvoj. Kaikuriose vietose, kaip Ežerėnuose, šaltis pasiekė 36°C.

Išėjo „Mūsų Vilniaus" Nr. 3.

Šiomis dienomis išėjo iš spaudos „Mūsų Vilniaus" Nr. 3. Šis, kaip ir pirmieji du numeriai, yra pašvęstas išimtinai Vilniaus klausimui. Beto vedama plati Vilniaus krašto lietuvių gyvenimo kronika.

Dar vienos partijos susivažiavimas.

Šio mėn. 3 iv 4 dienomis įvyko dar vienos partijos, būtent „Darbo federacijos" susivažiavimas, kurios vadu yra pagarsėjęs Ambrozaitis. Ši partija, kuri kadaisė priklausė krik. demokratų blokui, yra labai neskaitlinga. Jos draugė „Ūkininkų partija" šių metų pradžioje subankrutavo, tai berods laukia toksai pats likimas ir „Darbo federaciją".

Pabaltės čempijonas Vinča išvyko Amerikon.

Lietuvos boksininkas Vinča, kuris susirėmimuose su Pabaltės valstybių boksininkais visus juos nurungė ir tuo būdu gavo Pabaltės čempiono vardą, šiomis dienomis išvyko Amerikon, kur susitiks su Amerikos boksininkais.

Tardo partijų susivažiavimų kalbėtojus.

Lietuvos laikraščiai praneša, kad pradėta nesenai įvykusių partijų susivažiavimų kalbėtojų tardymas. Pirmoj eilėj tardoma krikšč. demokratų kalbėtojus, kurių keletas pasitarė prieš vyriausybę.

Panevėžio lenkų gimnazijos jubilėjus

Lenkų gimnazija Panevėžyje gyvuoja jau 10 metų. Vilniaus lenkų spauda tai minėdama ir jos gyvavimą aprašinėdama, tur būt per apsirikimą, pabrėžė, kad gimnazijos buitis pasidarė „pastovesnė, kai jai buvo suteikta *valdžios parama*. Tai taip N. Lietuva persekioja kitų mokyklas! Mes būtume laimingi, jei galėtume pranešti mūsų skaitytojams panašią žinią iš mūsų gyvenimo. Deja! pas mus „kol saulė patekės, rasa akis išės".

VIETOS KRONIKA.

Vasario 16 diena Vilniuje.

Šiandieną, 11-kos metų Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo sukaktuvėse, vietos lietuviai ruošia iškilmingą Nepriklausomybės minėjimą. 10 val. rytą šv. Mikalojaus bažnyčioje bus atlaikytos pamaldos, po to 11 val. Rasų kapinėse įvyks D-ro Jono Basanavičiaus kapo paminklo pašventimas.

7 val. vakarą „Apollo" salėje (Dombrowskiego 5) vakaras su paskaita ir kocertinė dalis.

Visuotinis „Ryto" Draugijos susirinkimas.

Pereitą sekmadienį įvyko metinis Vilniaus „Ryto" Draugijos narių susirinkimas, kuriame, matyt del šalčių, dalyvavo narių neperdaugiausiai. Susirinkimui vesti buvo išrinktas prezidijumas: pirmininku p. K. Veleckas, sekretorumi p. R. Mackevičius. Sulig dienotvarkės, „Ryto" pirmininkas kun. prof. P. Kraujalis padarė pereitų metų draugijos platų veikimo pranešimą. Revizijos komisijos pranešimą padarė p. K. Veleckas.

Po to sekė draugijos valdybos 2 narių pririnkimas, vietoj išstojusių: dir. M. Šikšnio ir kun. N. Raštučio. Slaptu balsavimu liko išrinkti valdybon tie patys nariai, o kandidatais: d-ras V. Legeika, V. Sakavičius ir K. Kriščiukaitis. Revizijos komisijon išrinkta: p. K. Veleckas, dir. J. Kairiūkštis ir p. Žmuidzinienė.

Studentų vakarėlis.

Sausio 10 d. lietuvių klūbo bute buvo lietuvių studentų rūpesniu paruoštas vakarėlis su arbatėle. Į vakarėlį atsilankė gudų ir ukrainų studentai, gyveną Vilniuje. Vakarėlis praėjo gražioje nuotaikoje. Maža šokta, už tat buvo daug tautiškų žaidimų, daug tautiškų dainų. Per vakarėlį daug kas sužinojo smulkmenų iš baisių įvykių Lvove, kurie ištiko ukrainų tautą pereitų metų pabaigoje; sužinota taipo gi, kad ukrainai nė nemano nuleisti rankas ir pasiryžę ir toliau kovoti už savo teises. Tai padarė gero įspūdžio visiems vakarėlio lankytojams ir ne vieną pažadino apsidairyti ir po savo dirvonus, Svečių ir šeimininkų buvo apie 100 žmonių, taip kad klūbo butas pasirodė ankštokas. Teko patirti, kad panašus vakarėlius rengiasi ruošti ukrainai ir gudai. Ačiū Dievui, tautų vienijimosi darbą mūsų krašte, senesnės kartos lyg užmirštą, pradeda gaivinti mūsų jaunimas.

Pirmą kartą užgirdo gražias lenkų dainas.

Nesenai Vilniuje buvo suruoštas „Echo" choro dainų vakaras. Tame vakare atsilankė jau bent 20 metų gyvenąs Vilniuje kun. B., žinoma, sulenkėjęs lietuvis, kuris pasibaigus chorui, atsiliepė iš gilumos širdies: „Pragyvenau Vilniuje apie 20 metų ir šiandieną pirmą kartą girdėjau gražias lenkų dainas". Ir nenuostabu, kad kun. B. per taip ilgą laiką negirdėjo lenkiškų dainų, nes jų čionai ir nėra, o jei dainuojamos, tai tik atneštos iš kur kitur.

Lietuvių Studentų Sąjungos susirinkimas.

Mus prašo pranešti, kad šį sekmadienį, t. yra 17 dieną 4 val. vakarą Lietuvių Studentų Sąjunga savo bute (Dominikonų g. 12) šaukia eilinį savo narių susirinkimą. Dienotvarkėj tarp kitų klausimų yra kun. F. Nevieros referatas „Apie Romovę".

Gaisras lietuvių bendrabutyje.

Pereitą sekmadienį buvo kilęs Aušros Vartų bendrabuty gaisras. Bet laiku auklėtinėms apsižiūrėjus, buvo pranešta gaisrininkams, kurie atvykę gaisrą užgesino. Nuostolių vistik padaryta.

Kaip Vilnius pergyveno šaltį.

Vilnius šalčių metu atrodė gana keistai ir įdomiai. Judėjimas gatvėse buvo žymiai sumažėjęs. Taip pat neveikė kelias dienas mokyklos. Miesto Tarybos posėdžių taip pat nebuvo, nes į posėdžius ateidavo 1—2 asmuo. Buvo net pritrūkę anglių, ir malkų kurių kaina buvo pakilusi.

Beto dienomis ir naktimis didesnių gatvių kryžkelėse buvo kūrenamos ugnys, kur šildavo praeiviai. Buvo taip pat keletas atsitikimų, kad užšaldavo gatvėse žmonės.

Susekė komunistų organizaciją Vilniuje.

Lenkų spaudoj pasirodė žinių, kad pereitos savaitės pabaigoj Vilniuje politinė lenkų policija susekusi plačiai išsišakojusią slaptą komunistų organizaciją, kuri turėjo susisiekimą su Minsku. „Dz. Wil." priduria, kad visa medžiaga patekusi policijos rankosna, o taip pat keletas organizacijos narių su U. S. B. studentu pryšaky.

Gyvenimas Vilniuje diena dienon sunkėja.

Juo toliau, juo ekonominė padėtis Vilniuje darosi nepakenčiamesnė. Pav. sausio mėn. mieste buvo užprotestuota 2640 vekselių, o pereitą savaitę vienam tik miesto lombardė sudėta 1800 laikrodžių skolinant mažas pinigų sumas pragyvenimui. Beto nuo šio mėn. 15 d. vaistai aptiekose pabrango 12%, nors ir be to buvo daugumai gyventojų nepriemami. Vėl šalčiams pakilus netikėtai pabrango mėsa net 15%, Žodžiu, juo toliau, juo pragyvenimas Vilniuje darosi brangesnis, o bedarbių tukstančiai.

Žodis į visuomenę.

Lietuvių Mokslo Draugijos praktikoje nuo pat jos įsikūrimo pradžios nusistatė gražus paprotys šaukti visuotinius susirinkimus kas metai, puošti juos lietuviškojo mokslo referatais, ekskursijomis ir t.t. Tas simpatingas paprotys, vieną kartą nusistatęs, išliko visais, dargi sunkiausiais Draugijos gyvavimo laikais. Neprivalėtų jis išnykti ir mūsų dabartiniais laikais. L. M. Dr. Valdyba savo posėdyje vasario 3 d. š. m. yra nutarusi šaukti visuotinį L.M.Dr. narių susirinkimą balandžio 7 d. š. m. Reikėtų, kad ir šis *dvidešimt pirmasis* iš eilės visuotinis narių susirinkimas būtų atliktas prideramai prisilaikant gražių Draugijos tradicijų.

Turėdama tai omenyje, L. M. Dr. Valdyba šiuomi kreipiasi į plačiąją lietuvių visuomenę, o ypač į tuos, kurie stovi arčiau mokslo, ir kviečia prisidėti prie L. M. Draugijos visuotinio susirinkimo savo referatais.

Norintieji kviečiami pranešti Valdybai iš anksto savo referatų tėmas ir svarbiausias jų tezes.

Valdyba.

L. M. Draugijos adresas: Vilnius, Gimnazjalna 4.

Įvairenybės.

Krokodilų amžius,

Kai kurie gyvuliai labai ilgai gyv na. Pas mus sakoma: „su varnomis neišlėksi", — ir tuo norima pabrėžti, kad varnų amžius netrumpas. Bet ilgiausiai gal gyvena krokodilai. Floridoje (Amerika) yra krokodilas, kuris turi 800 metų. Krokodilai auga labai iš palengva. Jų amžius apskaičiuojamas iš žiaunų: kas 50 metų tarp krokodilo akinių dantų tarpas darosi platesnis 1/4 colio. Paliekame mūsų skaitytojams tą platumą patiems suskaityti.

Ką gali degtinė?

Vieno fabriko darbininkas Prancūzijoje Fiderikas Fransua, našlys, išeidamas į darbą, palikdavo savo mažą dukrelę Zuzaną savo kaimynei senutei globoti. Kartą Fransua, grįždamas namo išgirdo vaiko riksmą. Įbėgęs trobon, pamatė savo dukrelę, parkritusią žemėn, ir senutę, bemušančią mergaitę lazdą per galvą. Tėvas ir policija išgelbėjo nelaimingą vaiką. Senutė policijos tardoma pareiškė: „Aš mušiau ne Zuzaną, bet šunį. Juk jis mane apipuolė ir vos neįkando. Aš ir gyniausi nuo jojo". Senutė buvo pasigėrusi. Dabar teismui ir gydytojams bus darbo patikrinti, ar iš tikrųjų pasigėręs žmogus gali taip apsirikti. Ar ne geriau mesti gėrus degtinę?

Kiek kurios tikybos yra žmonių.

Prancūzų laikraštis „La Vie Catholique" paduoda jezuito Giberto tikybų statistiką. Daugiausia dar yra įvairių rūšių pagonių — 785 milionai, katalikų 304 milionai, mahometonų — 227 milionai, protestantų 212 milionų, pravoslavų ir kitų krikščionių atskalų 157 milionai.

Maži keliautojai.

Viso pasaulio gelžkeliai vežioja mažus vaikus pigiau: už juos imama pusę o kai kur ir trečdalį bilieto kainos. Tokia lengvata pripažįstama tokiems vaikams, kuriems dar nesukako tam tikras skaičius metų. Lenkijoje, sakysime, už pusę bilieto kainos vežioja vaikus jaunesnius, negu 10 metų. Labai dažnai del to tenka tėvams susiremti traukiniuose su konduktoriais. Kad padaryti tam galą, Amerikoje įvedė naują tvarką: ten mažo vaiko lengvatomis galės naudotis tik tas, kieno ūgis nepasiekė dar 3 pėdų. Jau kiekviename vagone yra įtaisytas ir tam tikras prietaisas matuoti keleivių ūgis. Ameriką, reikia manyti, tuojau paseks ir kitos šalys.

Redakcijos atsakymai.

Vladui Grigoniui. Tai ne mūsų kaltė. Prašome patikrinti paštoje, nes pavardes vietoje užrašo patsai paštas.

Šviesuoliui. Labai prašom, bet korespodencijoje iš Cegelnios nieko naujo nėra, todel netilps.

A. Kalibrui. Atspėjai Tamsta, kad eilės netinka. Mat proza (ne eilėmis) rašyti daug lengviau. Eilės gali rašyti tiktai poetai, o beto reikia žinoti rašymo formos, ko Tamstos eilėse visai nėra. Geriau mėgink Tamsta rašinėti šį tą iš savo apylinkės. Beto kaikurios dainos nurašytos iš kitur, o to daryti negalima.

Romualdui. Iš Kaniūkų korespondencija tilpo ankščiau, o iš Benekainių korespondencijos negalėjome suprasti, ko Tamsta nori pasakyti. Korespondencijoje reikia rašyti tiktai faktai, o ne spėliojimai.

Mančigirės nariui. Labai Tamstai ačiū, bet korespondencija šiuo kartu negalėjome pasinaudoti, nes joje pasakyta tik bendros mintys.

Bibliografija.

Jonas NAVAKAS. Lietuvai besikeliant (iš 1918-1919 metų užrašų ir atsiminimų ir iš Lietuvos vasaros rytų partizanų veikimo). „Vairo" bendrovės leidinys. Kaunas. 1928. Kaina: 2 lt. 50.

Navako gyvu ir sultingu styliumi parašyta knyga yra Lietuvos karų dėl nepriklausomybės, kurių jį turėjo 1918 1919 metais, miniatiūra. Kas joje pasakyta apie Joniškėlį ir jo apskritį, tas pats maždaug galima būtų pakartoti ir dėl daugelio kitų Lietuvos vietų, tuo tik skirtumu kad Joniškėlis, beveik atskirtas nuo Vilniaus, o paskui ir nuo Kauno, maža ką težinodamas, kas yra jo kairėje, dešinėje ir net jo užpakalyje, anuomet buvo nelyginant koks Robinzonas Kruzė mažoje salelėje, įvairių bangų plaunamoj. Joniškėlio veikėjų drąsa ir ištvermė turėjo būti tokiose apystovose tikras titnagas.

„Palipame į trečią aukštą, telefonų centralinę; randu pulko vadą Orlovskį bemėginant su Panevėžiu susisiekti. — Rankas aukštyn! Prašau atiduoti ginklą! Aš esu valdžia! — Kareiviai atkišo šautuvus... Orlovskis iškelia rankas, atiduoda revolverį naganą ir binoklį. Išbalęs. Aš nė kiek nemažiau susijaudinęs".

Tokių t krai konandoiliškų vietų Navako knygoje yra daug ir jos nėra pramanytos; jos tikra tikrovė. Čia Navakas (nes tai jis pats!) suėmė bolševikų pulko vadą ne kur kitur, o Joniškėlyje, tų pačių bolševikų dar užimtame; jis tą padarė beveik vienas, porą pačių bolševikų kareivių pasiviliojęs.. Bet ne tą vieną kartą Navako galva kabėjo ant plaukelio. Priešininkams besiaučiant Joniškėlio apskrityje, jis ten vežioja prieš juos nukreiptus atsišaukimus, raštus. O vėliau jam tenka ant savo dūšios ir mirties bausmės naštą užkrauti. Ir vis tai dėl to, kad:

„Lietuvos likimo klausimas buvo griežtai pastatytas: dabar ar niekados. Reikėjo veikti. Gyventojai suprato momento svarbumą: visi stojo darban vien tik savo tikėjimu ir savo pajėgomis pasiremdami. Pajėgos buvo menkos, bet už tai tikėjimas buvo galingas.. Tikėjimas laimėjo..."

Tokio tikėjimo mūsų tautai dar daug reikia. Jis ne tik ką neturi silpnėti, bet, priešingai, vis augti ir stiprėti, nes tautiško atgimimo kelias mūsų dar nė neįpusėtas. Kas tautišką darbą dirbdamas pasijus nusiminęs ar nusilpęs, tam Navako knyga bus tikrai šaltinio gaivinančiuoju gėrimu, nes iš praeities tavo sunūs te stiprybę semia..."

Padėka.

Kilniam labdariui iš Lapušiškės p. Silvestrui Taškūnui už maloniai padovanotus Kalviškių „Ryto" mokyklai du vežimus malkų, mokinių vardu reiškiu nuoširdų ir karštą ačiū.

Kalviškių mokyklos vedėja

M. Paukštytė.

Aukos.

D ro Basanavičiaus paminklui.

V. A. Narbutai	100	auks.
Kun. Gečys	10	„
O. Jodelytė	5	„
O. Gaidytė	1	„
Kun. Z. Butkevičius	25	„
I. Daugelavičius	5	„
Šv. Kazimiero Dr. sodž. Dūdose	15	„
V. Budrevičius	5	„
V. ir O. Bobeliai	5	„
U. Valiulienė	5	„
Ks. Vanagėlis	20	„

Leidėjas ir Atsak. Redaktorius **Julius Navikas.** „RUCH" Spaustuvė, Totorių g. 6.